

Rupel & co

Vorming rivierkenner
Nijlen, 11/01/12
Patrik Peeters

Waterbouwkundig Laboratorium

- Nautica
  - **Scheepvaartsimulator, sleeptank, knelpuntanalyse bevaarbaarheid & toegankelijkheid, ...**

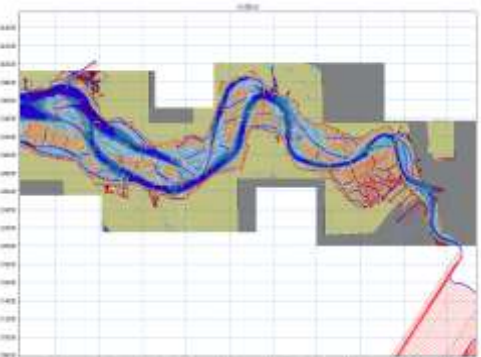
Waterbouwkundig Laboratorium

- Nautica
  - **Scheepvaartsimulator, sleeptank, knelpuntanalyse bevaarbaarheid & toegankelijkheid, ...**
- Water- en sedimentbeheer
  - **Hydrologisch Informatiecentrum (HIC), overstromingsrisicoberekeningen, sedimenthuishouding, ...**

Waterbouwkundig Laboratorium

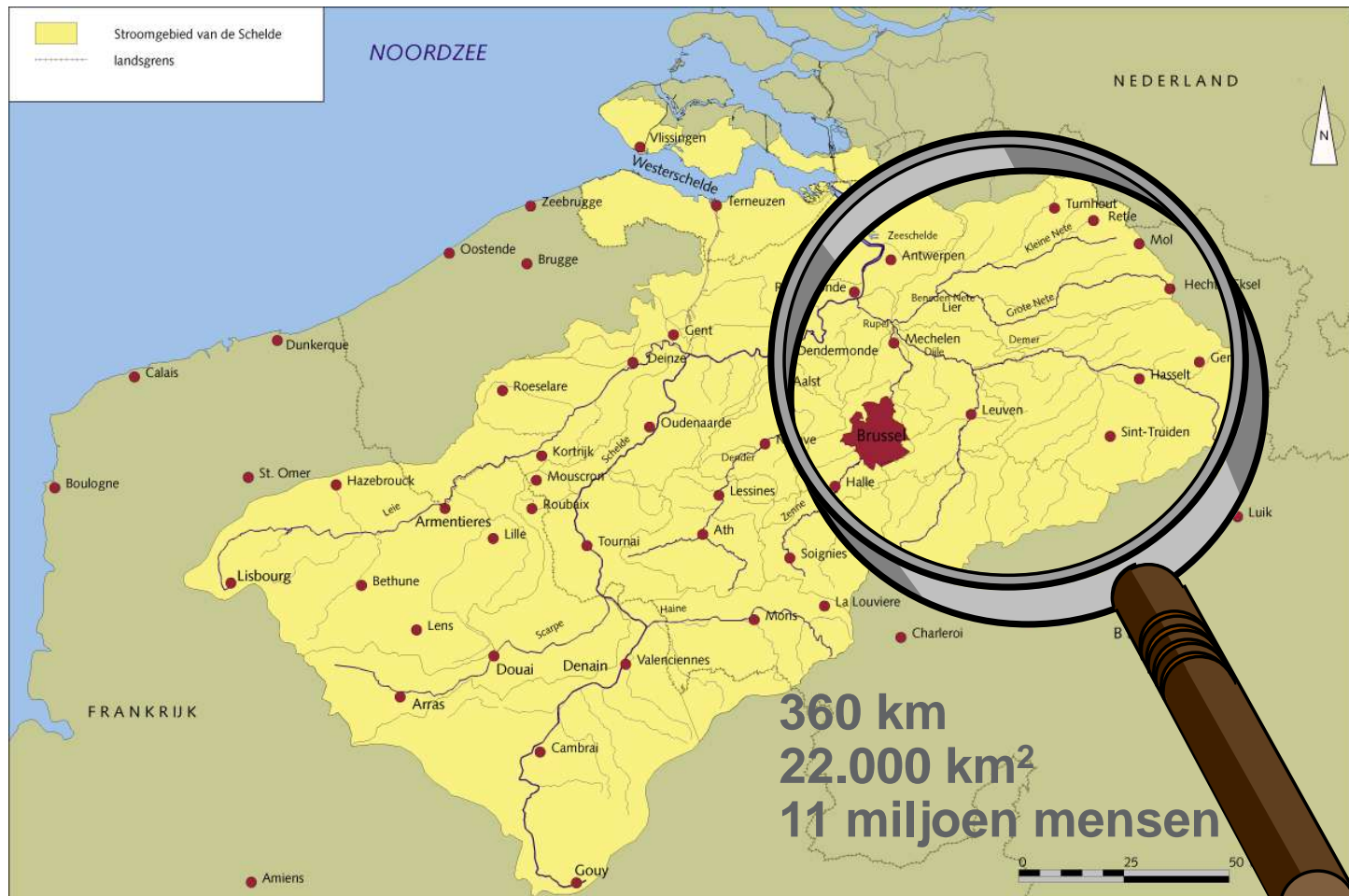
- Nautica
  - **Scheepvaartsimulator, sleeptank, knelpuntanalyse bevaarbaarheid & toegankelijkheid, ...**
- Water- en sedimentbeheer
  - **Hydrologisch Informatiecentrum (HIC), overstromingsrisicoberekeningen, sedimenthuishouding, ...**
- Waterbouwkundige constructies
  - **waterkering, sluizen, haveninfrastructuur, ...**

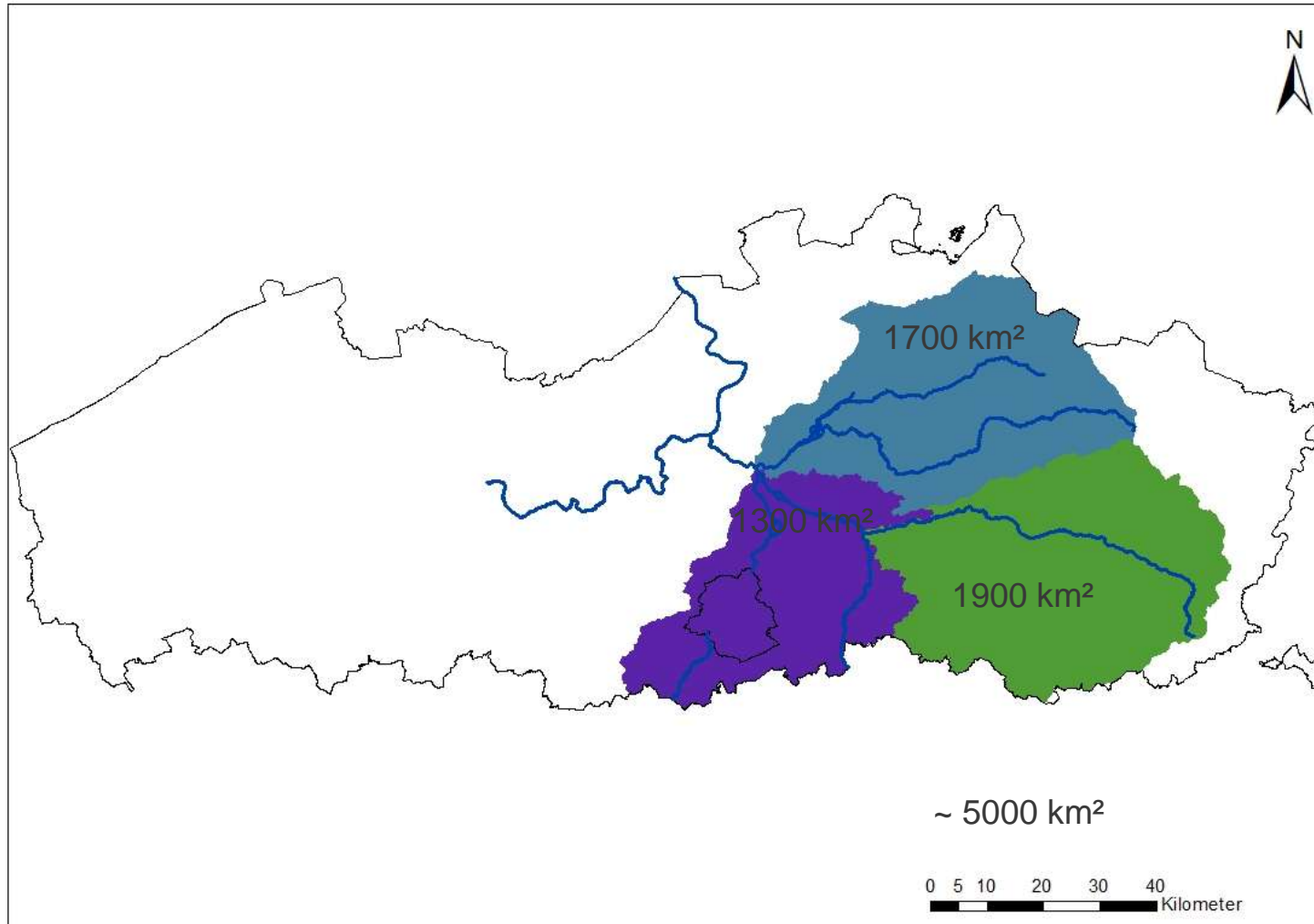
Ondersteunende studies

Scheldebekken

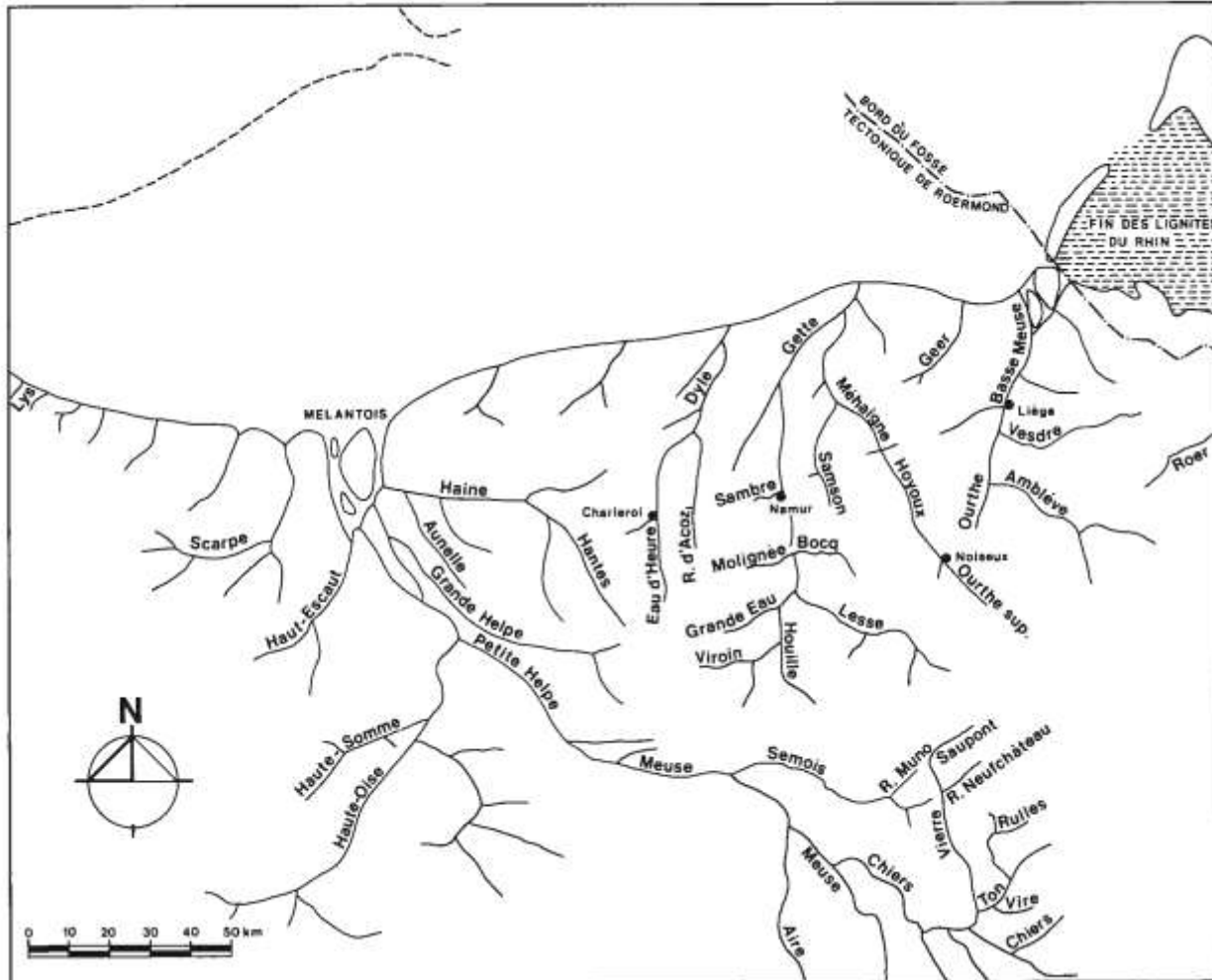
Rupelbekken

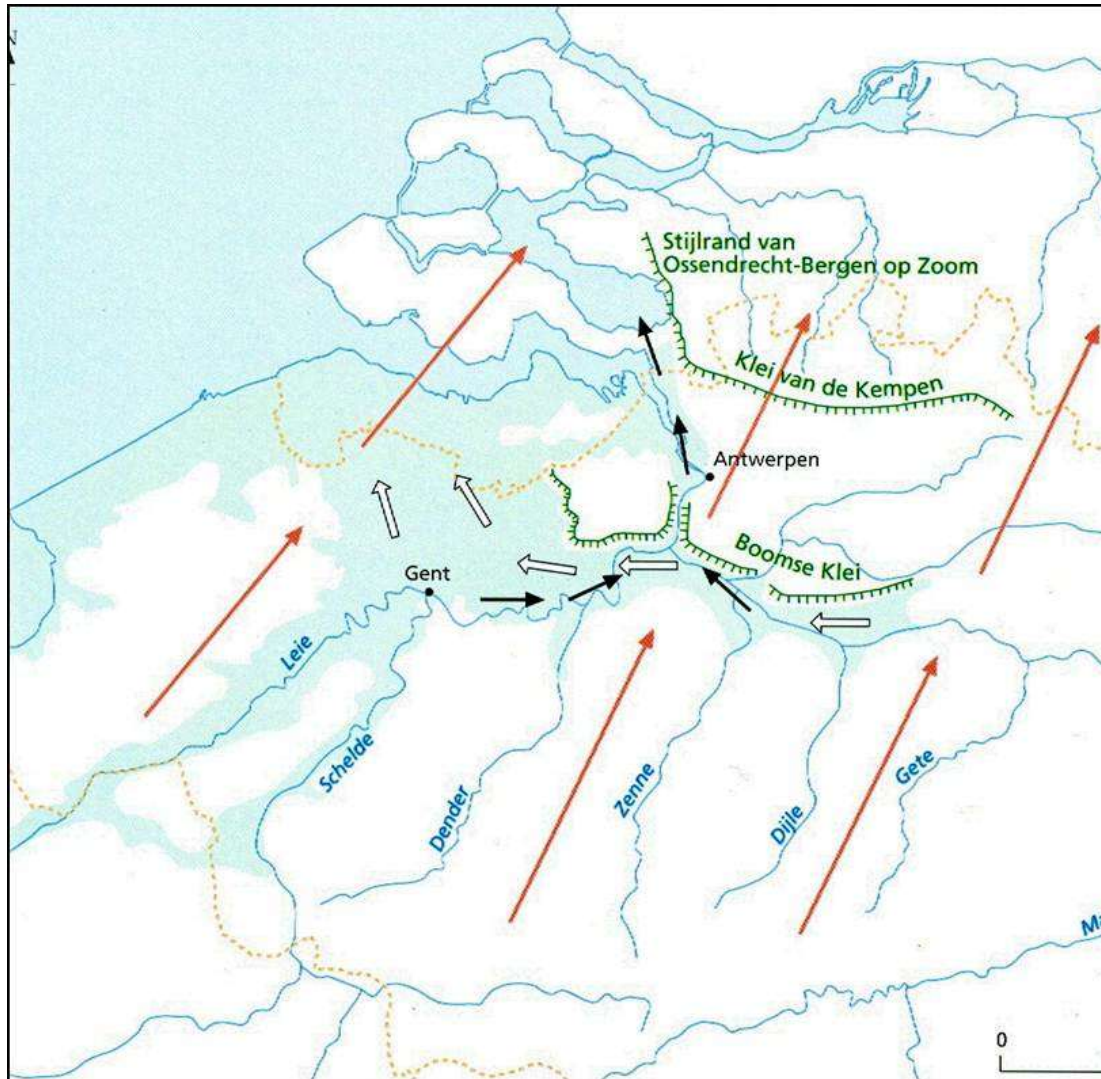
Historiek (I)

- Opeenvolgende transgressies gaven aanleiding tot op elkaar rustende afzettingen met verschillende eigenschappen.
- De afzettingen of formaties worden genoemd naar de plaats tot waar de zee, die het sediment aanvoerde, destijds reikte.
  - **Kleiige formatie van Boom**
  - **Zandige formatie van Diest (waterwinning)**

Historiek (II)

- 30.000 jaar geleden
  - **Schelde via Gent en Brugge naar Zee**
  - **Rupel mondt (via de Vlaamse vallei) uit in de Schelde nabij Gent**
- 15.000 jaar geleden
  - **Rupel vindt een weg via Antwerpen en B-o-Z en stroomt samen met Maas naar zee**

Historiek (II)

- 30.000 jaar geleden
  - **Schelde via Gent en Brugge naar Zee**
  - **Rupel mondt (via de Vlaamse vallei) uit in de Schelde nabij Gent**
- 15.000 jaar geleden
  - **Rupel vindt een weg via Antwerpen en B-o-Z en stroomt samen met Maas naar zee**
- 8.000 jaar geleden
  - **Schelde stroomt via de vroegere bedding van de Rupel via Antwerpen naar zee**
- 5.000 jaar geleden
  - **Vorming van de Oosterschelde tgv. zeespiegelstijging met doorbraak naar de Schelde thv. B-o-Z**
- 1.000 jaar geleden
  - **Start dijkenbouw nabij kust en Zeeuws-Vlaanderen (10^e eeuw)**
  - **Doorbraak Westerschelde via de Honte naar de Schelde**
  - **Getijgolf rukt op**

Historiek (III)

- 11^e-12^e eeuw
  - **Dijkenbouw langs Vlaamse Scheldeoeveren (11^e-12^e eeuw)**
  - **Getijgolf bereikt de Rupel**
- 14^e-16^e eeuw
  - **Getijgolf bereikt Gent**
  - **'Kwade Zaterdag'-vloed (1530), Allerheiligenvloed (1570), ...**

Inpolderingen Westerschelde

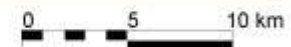
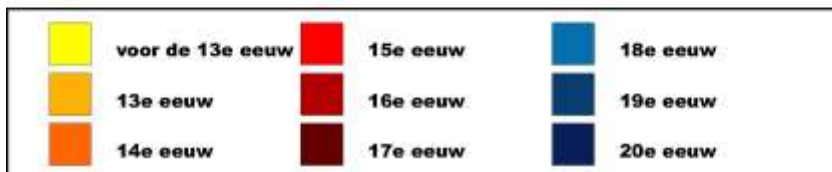
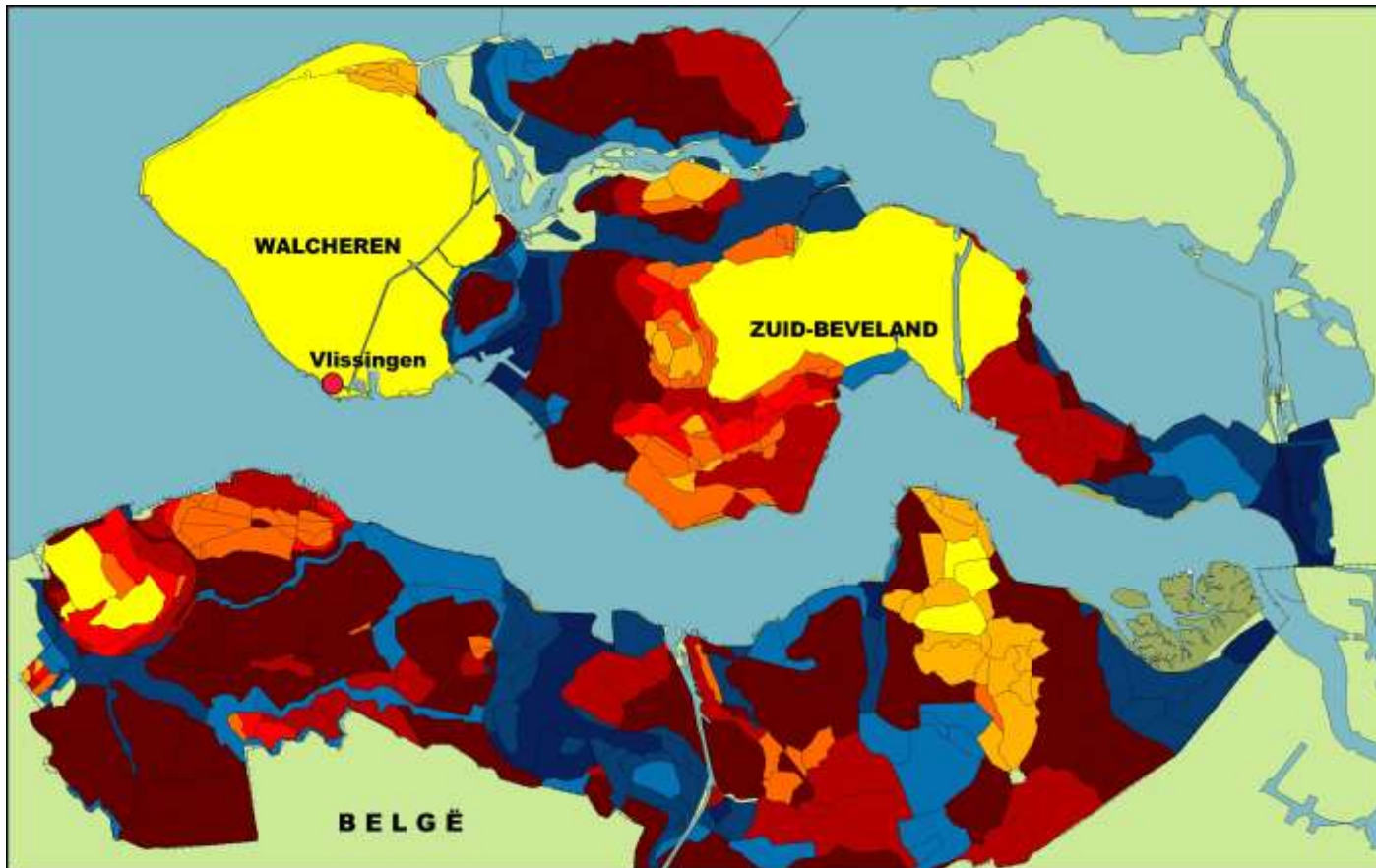

Inpolderingen Westerschelde

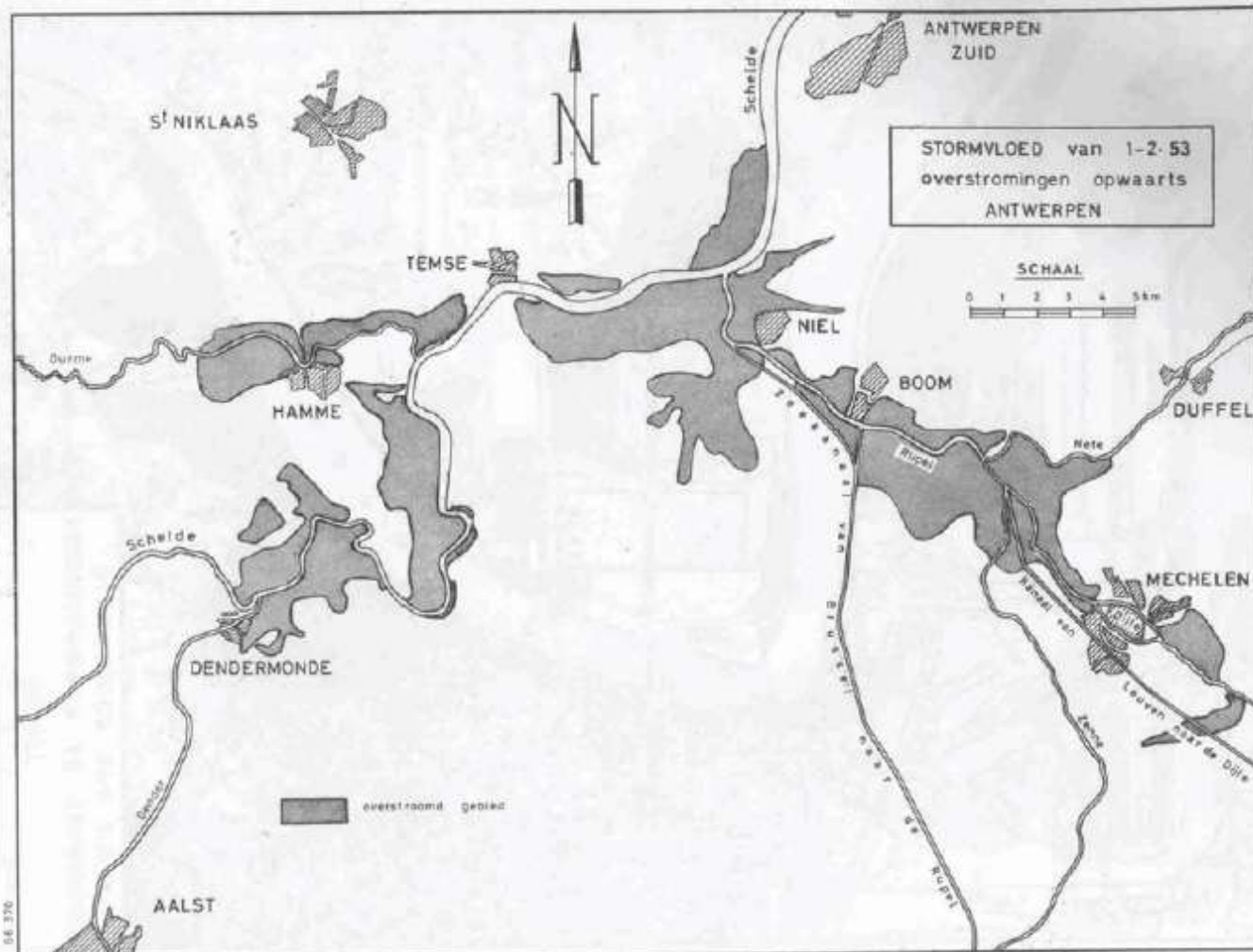
Inpolderingen Westerschelde

Historiek (III)

- 11^e-12^e eeuw
  - **Dijkenbouw langs Vlaamse Scheldeoeveren (11^e-12^e eeuw)**
  - **Getijgolf bereikt de Rupel**
- 14^e-16^e eeuw
  - **Getijgolf bereikt Gent**
  - **'Kwade Zaterdag'-vloed (1530), Allerheiligenvloed (1570), ...**
- 1820
  - **Overstroming Ruisbroek. Het Hellegat verdween en de wijk vestigde zich aan de overkant van de Rupel**
- 12/03/1906
  - **Tientallen bressen langs Rupel, Nete en Dijle**
- 01/02/1953
  - **Ook een bres in de Rupeldijk**

Stormvloed van 1953

Historiek (III)

- 11^e-12^e eeuw
  - **Dijkenbouw langs Vlaamse Scheldeoeveren (11^e-12^e eeuw)**
  - **Getijgolf bereikt de Rupel**
- 14^e-16^e eeuw
  - **Getijgolf bereikt Gent**
  - **'Kwade Zaterdag'-vloed (1530), Allerheiligenvloed (1570), ...**
- 1820
  - **Overstroming Ruisbroek. Het Hellegat verdween en de wijk vestigde zich aan de overkant van de Rupel**
- 12/03/1906
  - **Tientallen bressen langs Rupel, Nete en Dijle**
- 01/02/1953
  - **Ook een bres in de Rupeldijk**
- 03/01/1976
  - **Ruisbroek andermaal geteisterd**

Stormvloed van 1976

OVERSTROMINGEN
3 JANUARI 1976

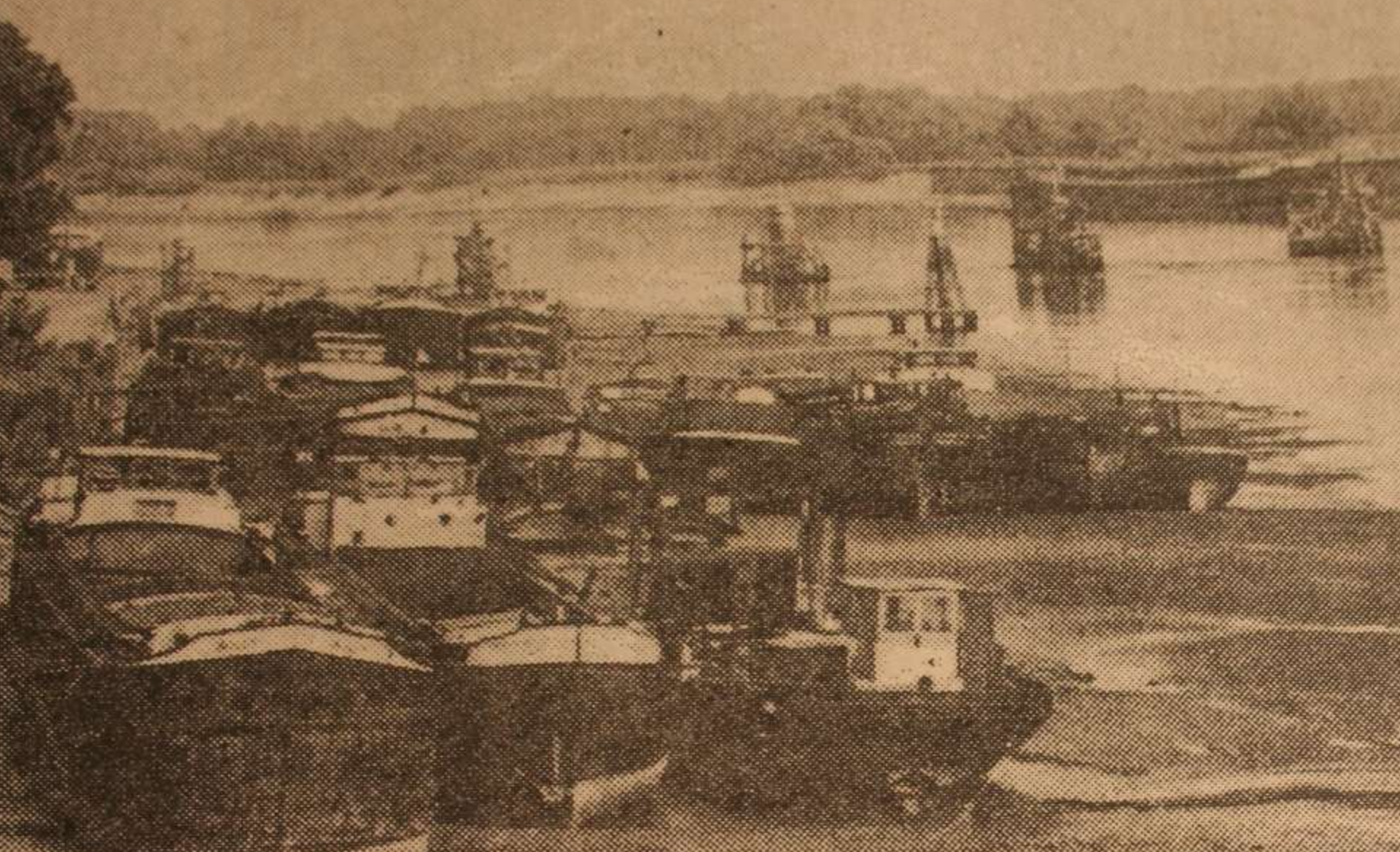
Etymologie *Rupel*

- *rim-* (stromend) en *-pel* (moeras)

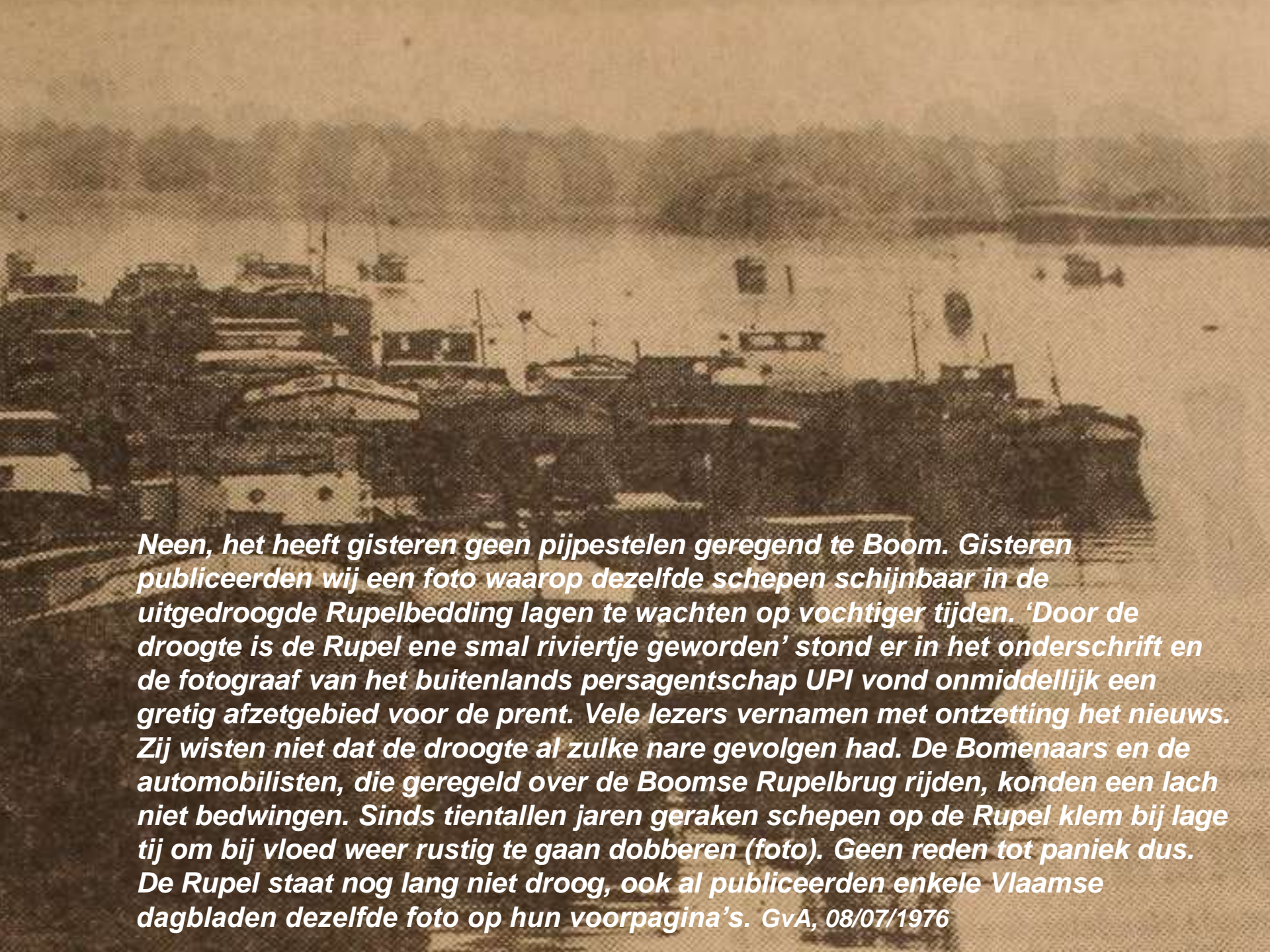
In vroege Middeleeuwen en Oudheid een brede ondiepe rivier met uitgestrekte veenrijke moerassen op de linkeroever

- *'Rupe-ra'* (La.)   *machtig en onstuimig water*

Sinds 19^e eeuw sterke getijdenstromen

Door de droogte is de Rupel te Boom een smal riviertje geworden, zodat binnenschepen op de drassige bodem liggen te wachten op meer water. Dan kunnen ze weer verder varen. GvA, 07/07/1976

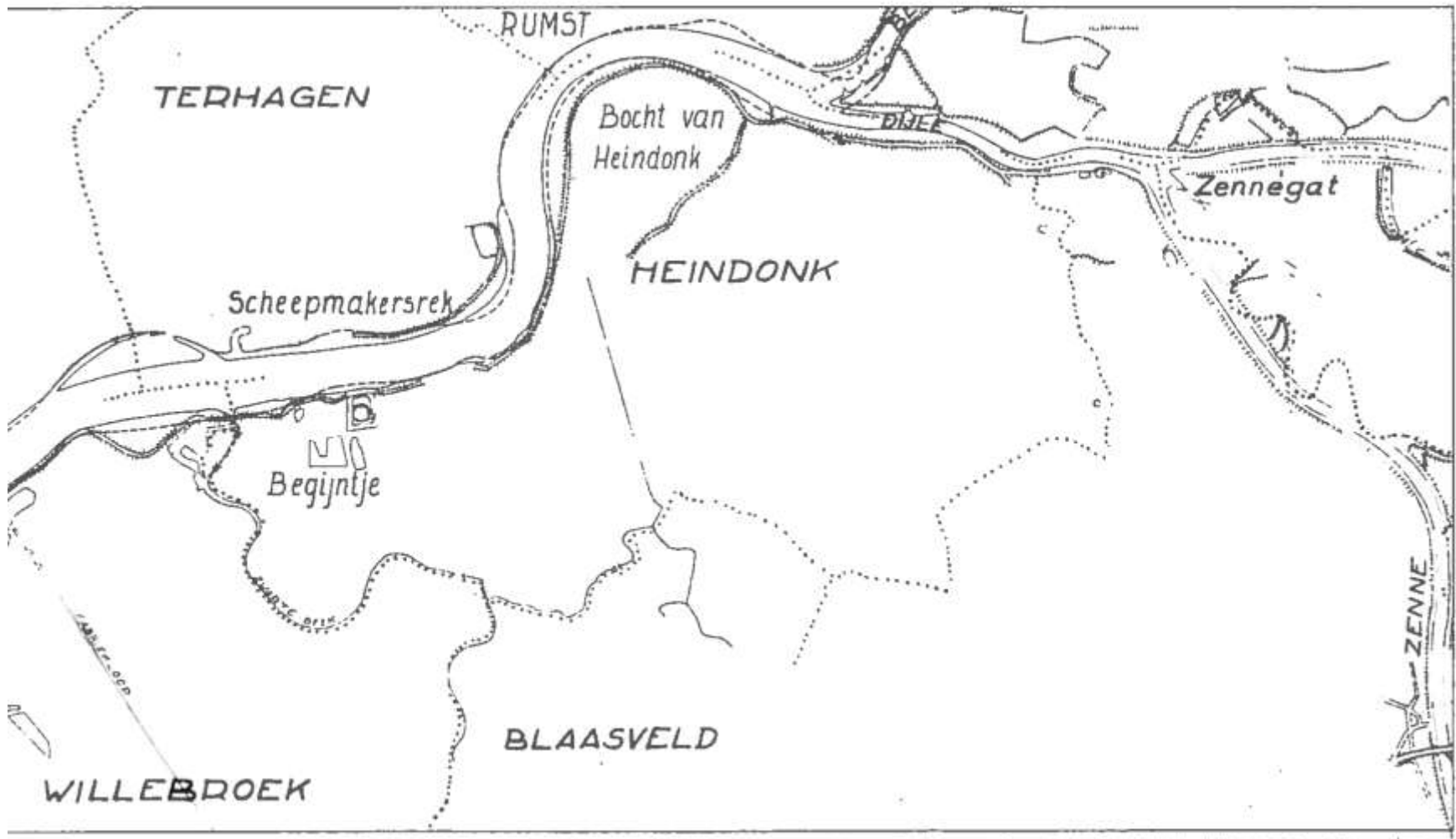
Neen, het heeft gisteren geen pijpestelen geregend te Boom. Gisteren publiceerden wij een foto waarop dezelfde schepen schijnbaar in de uitgedroogde Rupelbedding lagen te wachten op vochtiger tijden. 'Door de droogte is de Rupel ene smal riviertje geworden' stond er in het onderschrift en de fotograaf van het buitenlandse persagentschap UPI vond onmiddellijk een gretig afzetgebied voor de prent. Vele lezers vernamen met ontzetting het nieuws. Zij wisten niet dat de droogte al zulke nare gevolgen had. De Bomenaars en de automobilisten, die geregeld over de Boomse Rupelbrug rijden, konden een lach niet bedwingen. Sinds tientallen jaren geraken schepen op de Rupel klem bij lage tij om bij vloed weer rustig te gaan dobberen (foto). Geen reden tot paniek dus. De Rupel staat nog lang niet droog, ook al publiceerden enkele Vlaamse dagbladen dezelfde foto op hun voorpagina's. GvA, 08/07/1976

Normalisatiewerken (I)

- Sinds 1845 verscheidene studies en projecten om de rivier te *verbeteren*
  - **Ten behoeve van de scheepvaart**
  - **Behouden van de dwarssectie door het bevorderen van de vloed**
  - **Weggraven van enkele scherpe bochten en bouwen van een 100-tal dwarskribben**
    - Uitschuring van geulen en drempels (zandplaten)
    - Bescherming van oevers

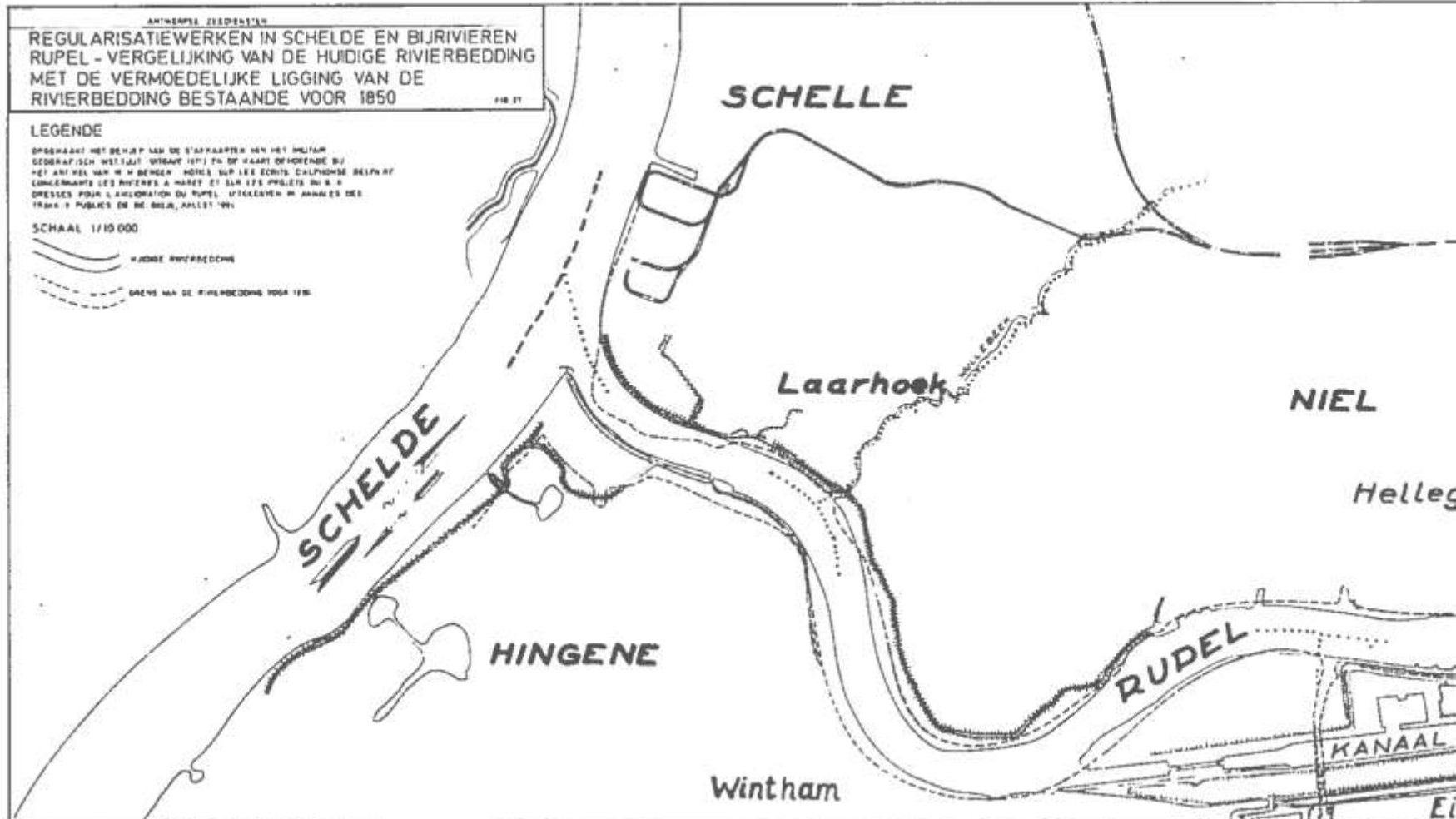

Normalisatiewerken (I)

- Samenvloeiing Dijle en Nete (vanaf 1849)
  - **Nete: RO achteruit, LO versterkt met eerst 5 kribben**
  - **Rupel: 10 kribben**
  - **Dijle: 2 kribben**
  - **Later: Slik tussen kribben in de Rupel aanvullen tot aanlegplaatsen**
- Bocht van Heindonk (vanaf 1855)
  - **Aanleg nieuwe zomerdijk achter de bestaande**
  - **Langs RO 4 kribben**
  - **Schor tussen kribben aangevuld tot aanlegplaats voor de steenbakkerijen**

Normalisatiewerken (II)

- Rechttrekking Scheepmakersrek (na 1849)
  - **Vergroten kromtestraal**
  - **Verbreden vaargeul**
  - **Langs LO 5 kribben**

- Verbeteringswerken Begijntje (1851-1860)
  - **20 kribben op LO en RO**
  - **Achteruit brengen dijk Polder van Willebroek**
  - **Bouw kaaimuur op grondgebied Terhagen**

- Boom-Noeveren-Willebroek (vanaf 1851)
  - **Dijkverplaatsing**
  - **Aanleg 10-tal kribben**
  - **Bouw van kaaimuren**

Normalisatiewerken (III)

- Hellegat-Eikenvliet (na 1852)
  - **16 kribben**
  - **Bouw private aanlegkaden**
- Rupelmonding (1850-1910)
  - **3 x regularisatiewerken**
  - **Bevorderen binnendringen getijgolf**

Rupel

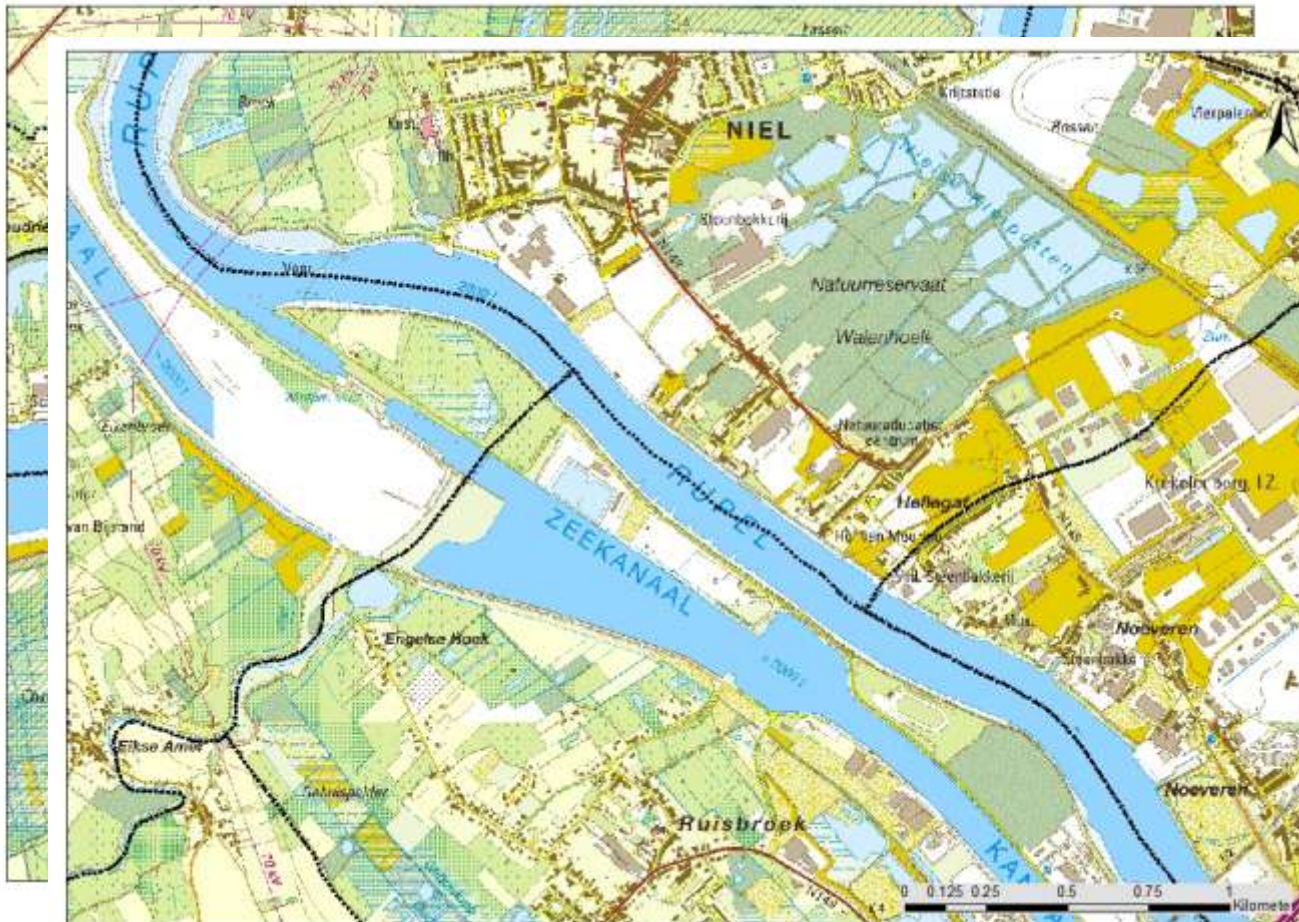
- Korte zijrivier van de Schelde die ontstaat ter hoogte van Rumst door samenvloeiing van Nete en Dijle (drie rivieren punt)
- De Rupel mondt uit tegenover Rupelmonde in de Schelde.
- De toegang tot het Zeekanaal Brussel-Schelde verloopt (sinds 1997) via de (nieuwe) sluis van Wintam
- Sluis Klein-Willebroek
- Veerdienst Schelle – Wintam & Boom – Klein-Willebroek
- Rupeltunnel
- Kribben
- Kaaimuren
- GOG Bovenzanden

Rupel

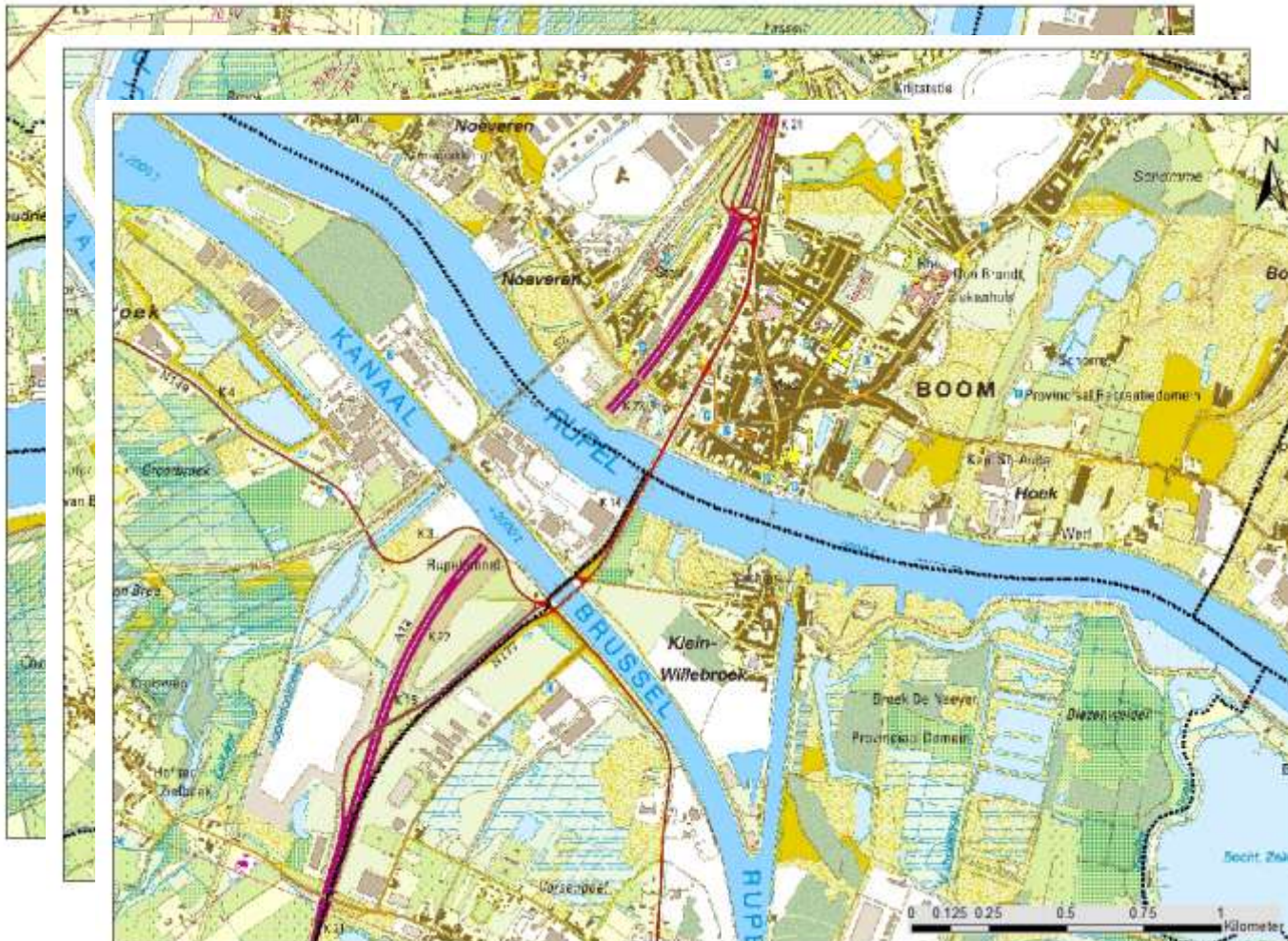

Rupel

Rupel

Rupel

Beneden-Nete

- Uitwatering provinciale waterlopen (na sept '98)
- AWW-site
- Een sluis tussen Lier en Duffel zorgt via het Netekanaal voor een verbinding met het Albertkanaal (1950)
- GOG Anderstadt I&II
- GOG Polder van Lier
- Neerslagrivier

Beneden-Nete

Beneden-Nete

Etymologie *Nete*

- Huita (lees: Hnita), Neta
- **nid-fließen*

‘Nete’ betekent dan gewoonweg ‘stroom’ of ‘waterloop’

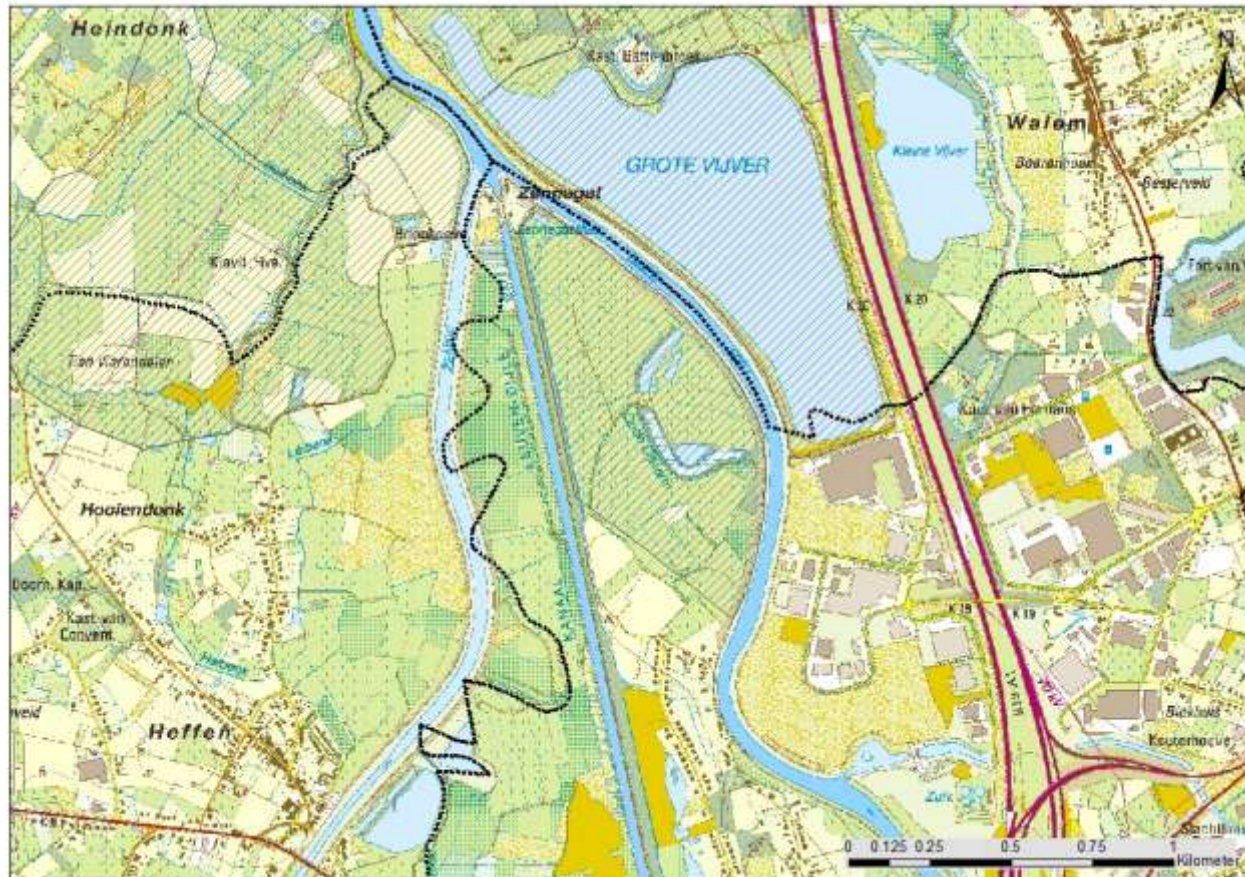
- Om verschillende ‘Neten’ te onderscheiden: Zwarte Nete, Witte Nete, Grote Nete, Kleine Nete, Binnen-Nete, ...

Beneden-Dijle/Zenne

- Even stroomopwaarts de Dijle bevindt zich het "Zennegat" waar de Zenne in de Dijle vloeit en waar zich ook de sluis bevindt naar het kanaal Leuven-Dijle, de "Leuvense vaart" genoemd.
- Mechelen Beneden-sluis
- Afleidingsdijle
- Mechelen Boven-sluis (met stuw)
- Significante grondwatertoevoer
- Afwatering Brussel: kwantiteit & kwaliteit

Beneden-Dijle/Zenne

Beneden-Dijle/Zenne

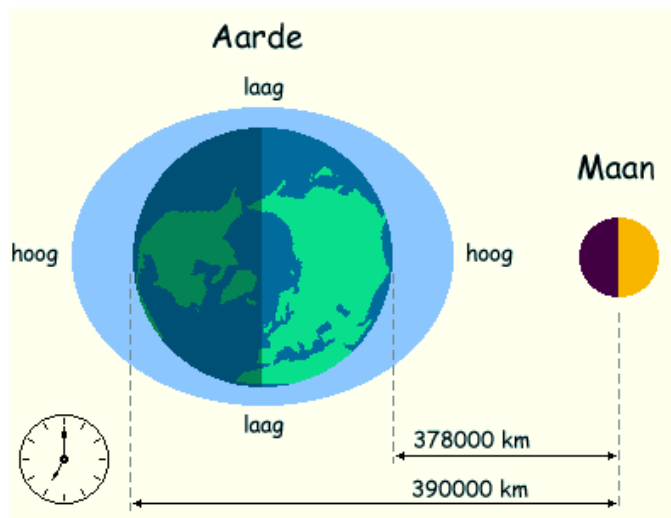

Etymologie *Dijle*

- Thil(i)a, Dil(i)am
- **tj-*   *vloeien*
- *Tilos (Gr.)*   *beer*

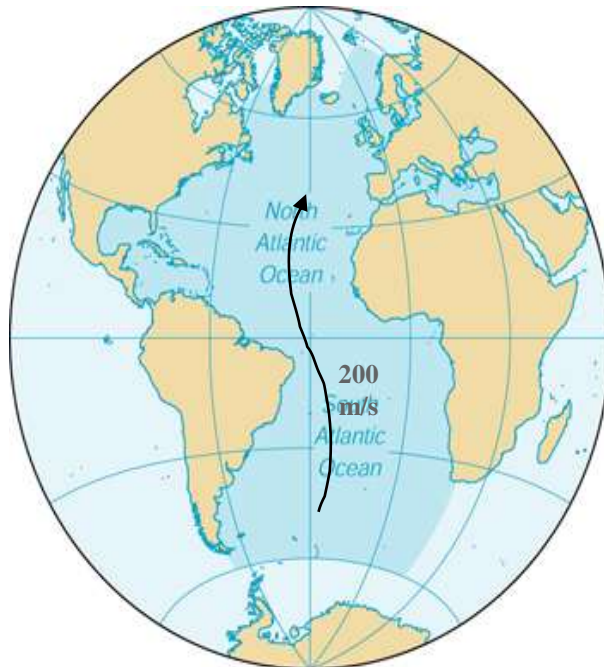
‘Dijle’ zou dan betekenen ‘het vuile water’ of gewoon ‘de vloeiende [beek]’

Getijwerking

- Overheersende invloed van de maan
- Rond de aarde lopende getijgolf

Getijwerking

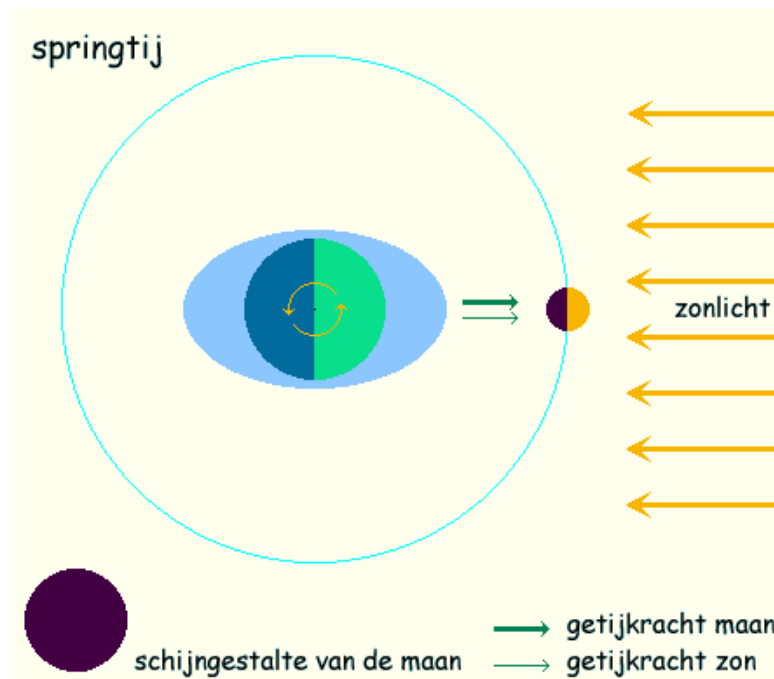
- Overheersende invloed van de maan
- Rond de aarde lopende getijgolf
- Getijgolf ontstaat in Zuidelijke IJszee (~2.5 dagen later bij ons)

Getijwerking

- Overheersende invloed van de maan
- Rond de aarde lopende getijgolf
- Getijgolf ontstaat in Zuidelijke IJszee (~2.5 dagen later bij ons)
- Langs Schotland om en het Kanaal

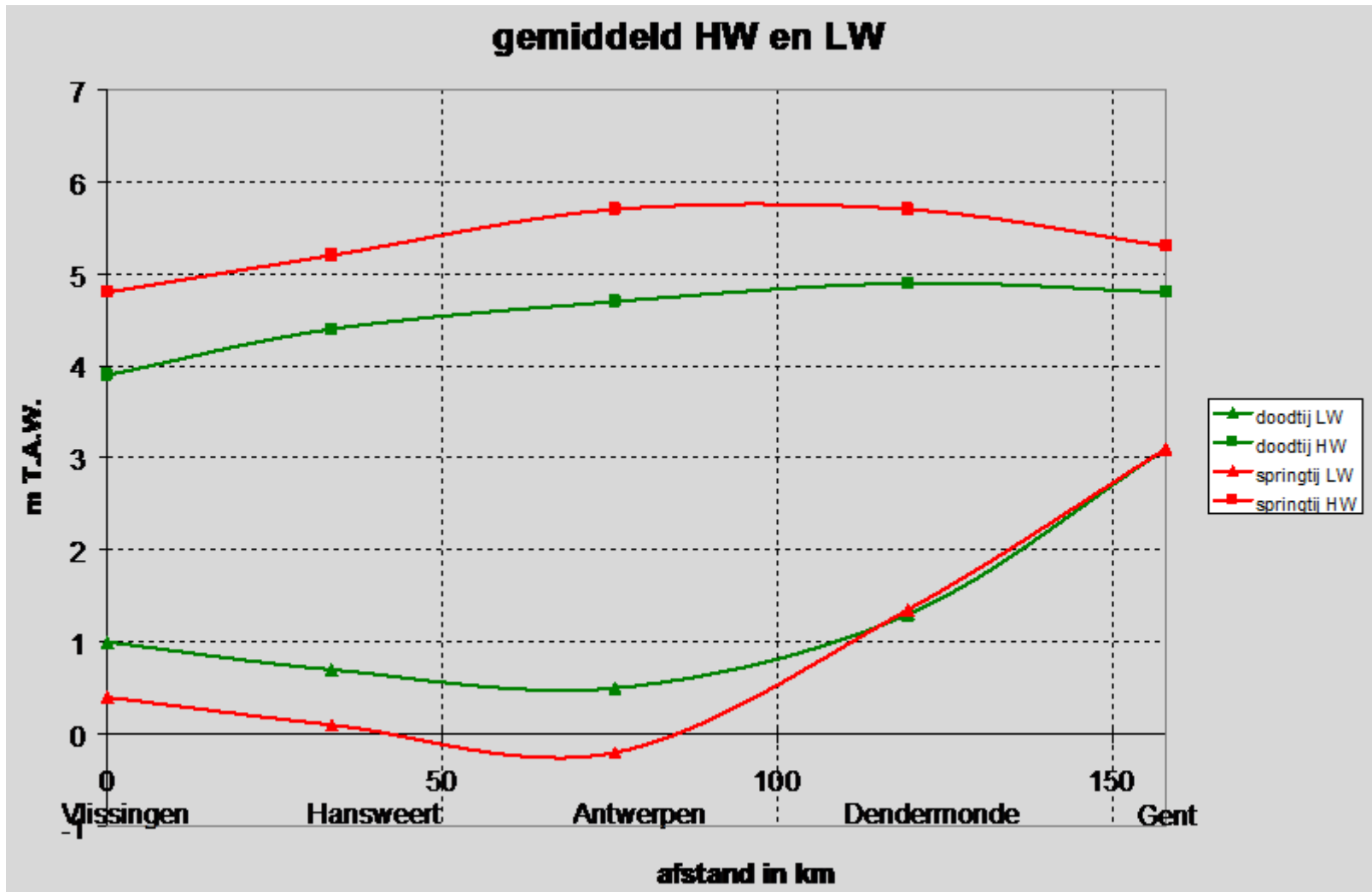
Getijwerking

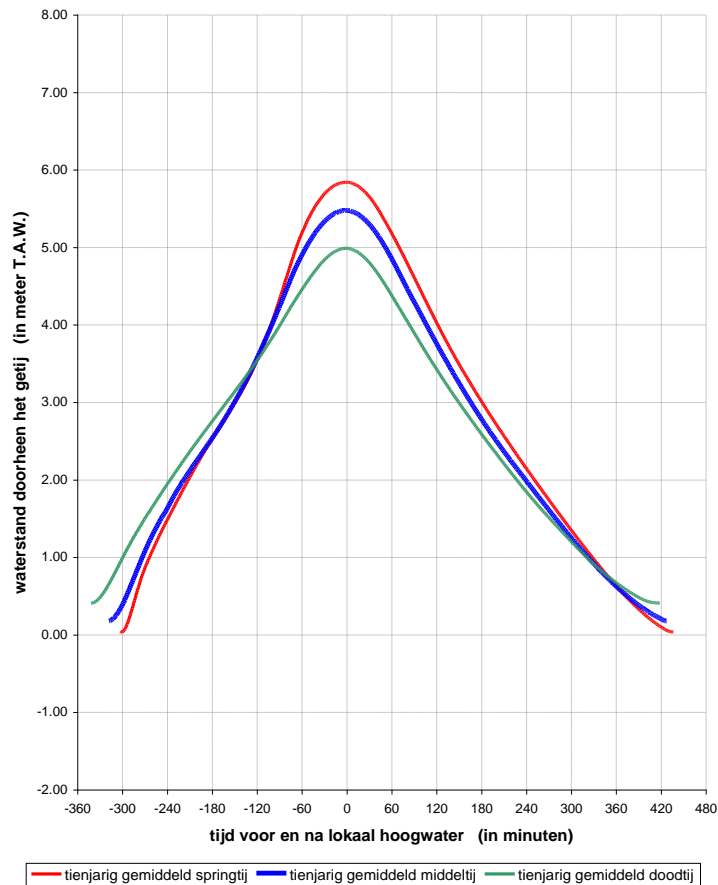

Trechtereffect

Getijkromme in Boom

Rupel te Boom
tienjarig gemiddelde tijkrommen 1991-2000

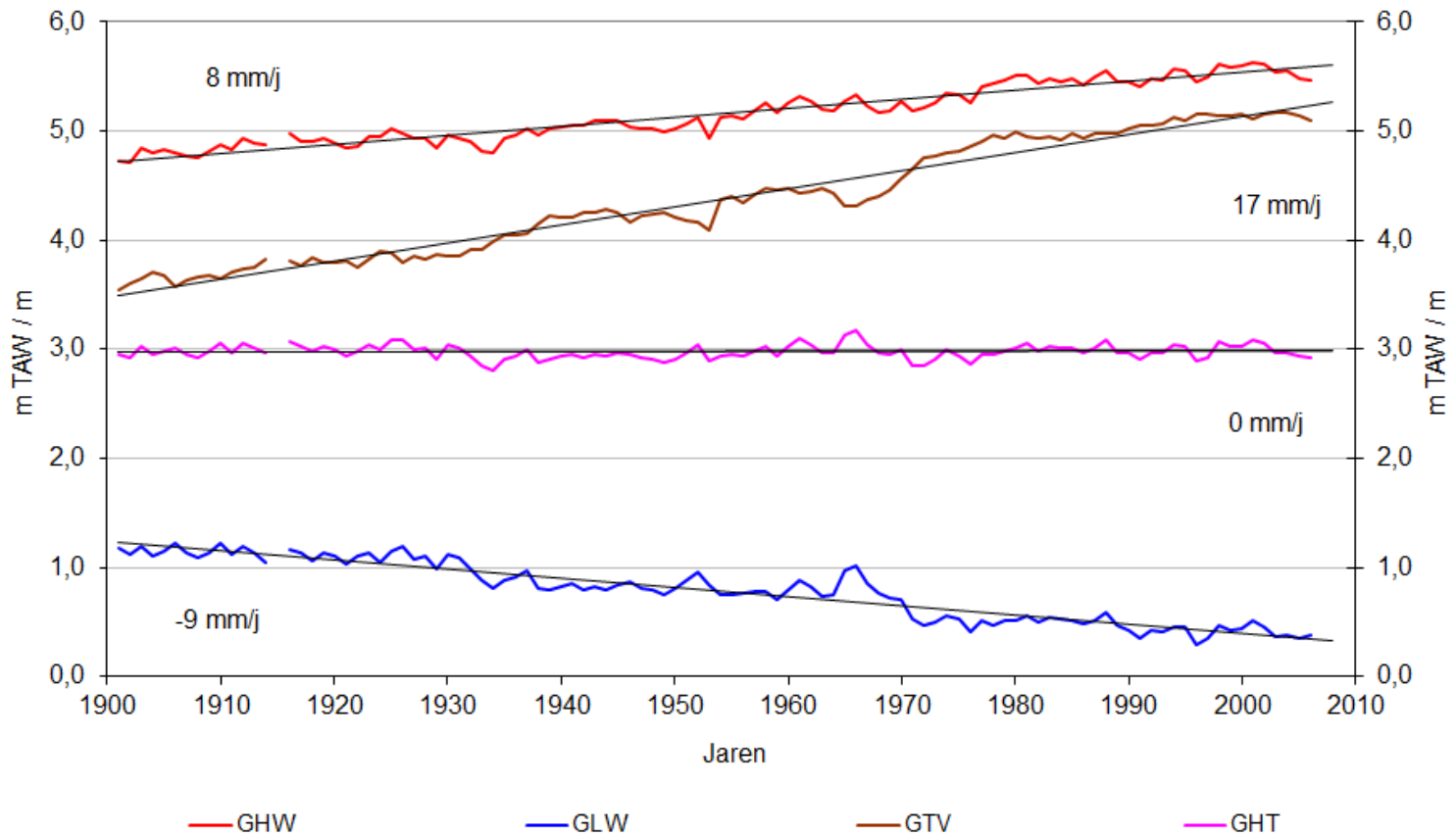

Getijkarakteristieken

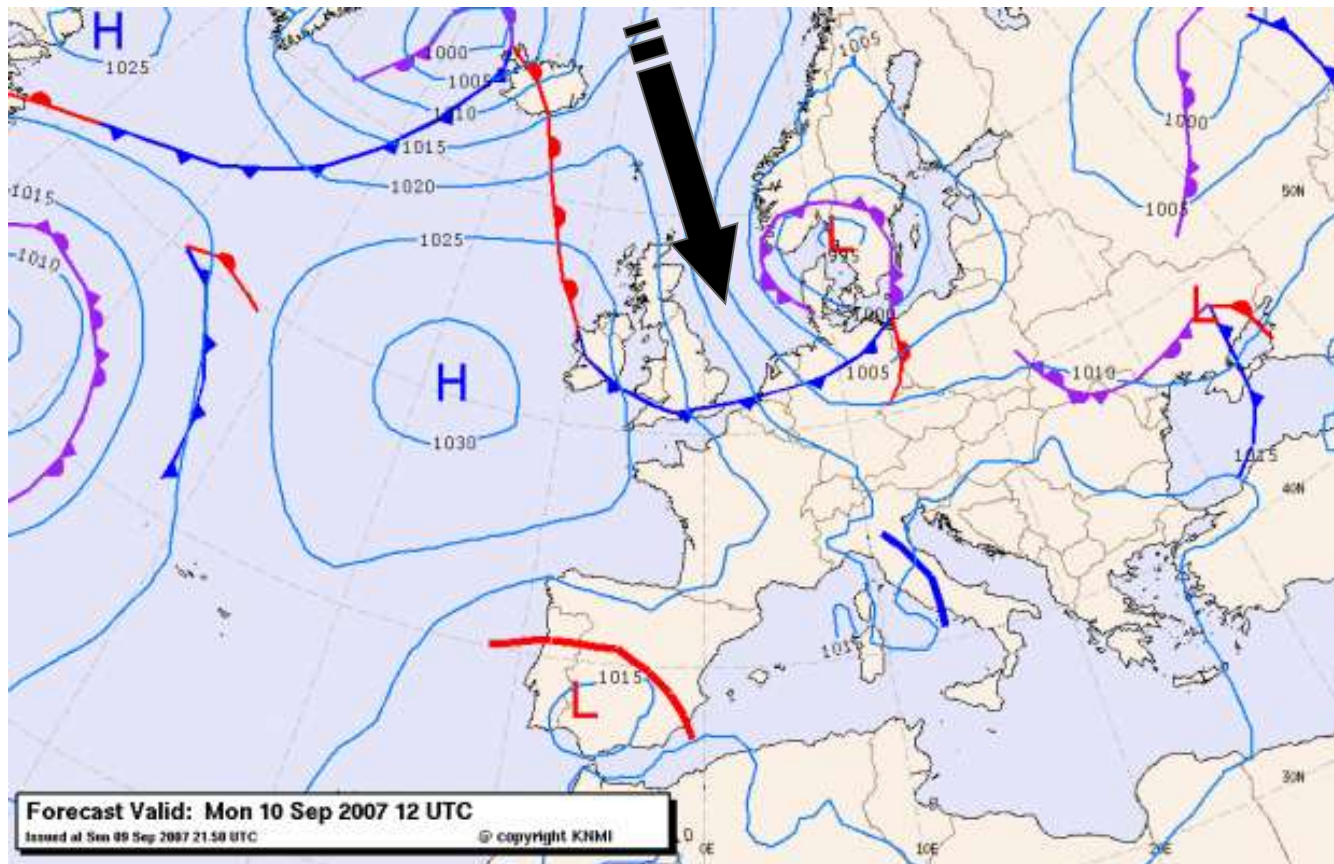
plaats	afstand tot monding Schelde	GHW	GLW	GTV	stijging	daling	Vertraging HW tov. Vlissingen
	(km)	(m TAW)	(m TAW)	(m)	(u.min)	(u.min)	(u.min)
Vlissingen	2	4,40	0,51	3,89	5.57	6.28	-
Antwerpen	78	5,29	0,00	5,29	5.25	7,01	1.45
Rupelmonding	91	5,45	0,03	5,42	5.30	6.55	2.25
Walem	103	<u>5,52</u>	0,45	5,07	5,04	7,21	2.50
Sint-Amands	109	5,55	0,44	5,11	4.59	7.26	2.50
Dendermonde	122	5,28	1,14	4,14	4.51	7.34	3.00
Melle	151	4,93	2,55	2,38	4.18	8.07	5.10

Bron: T.O. Tijwaarnemingen Zeescheldebekken 1991-2000, ir. E. Taverniers

Tijevoluitie Walem

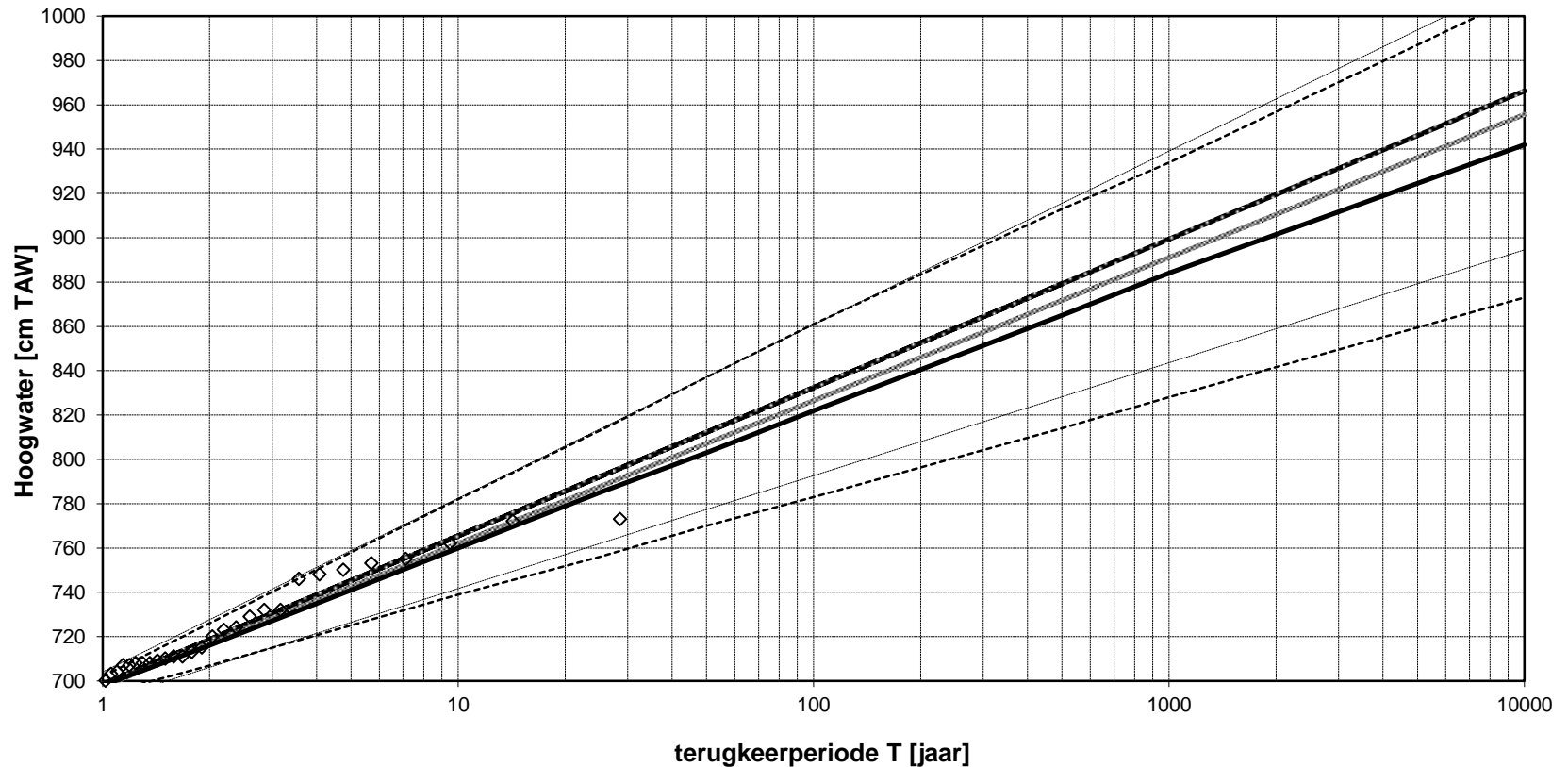

NW-storm op de Noordzee

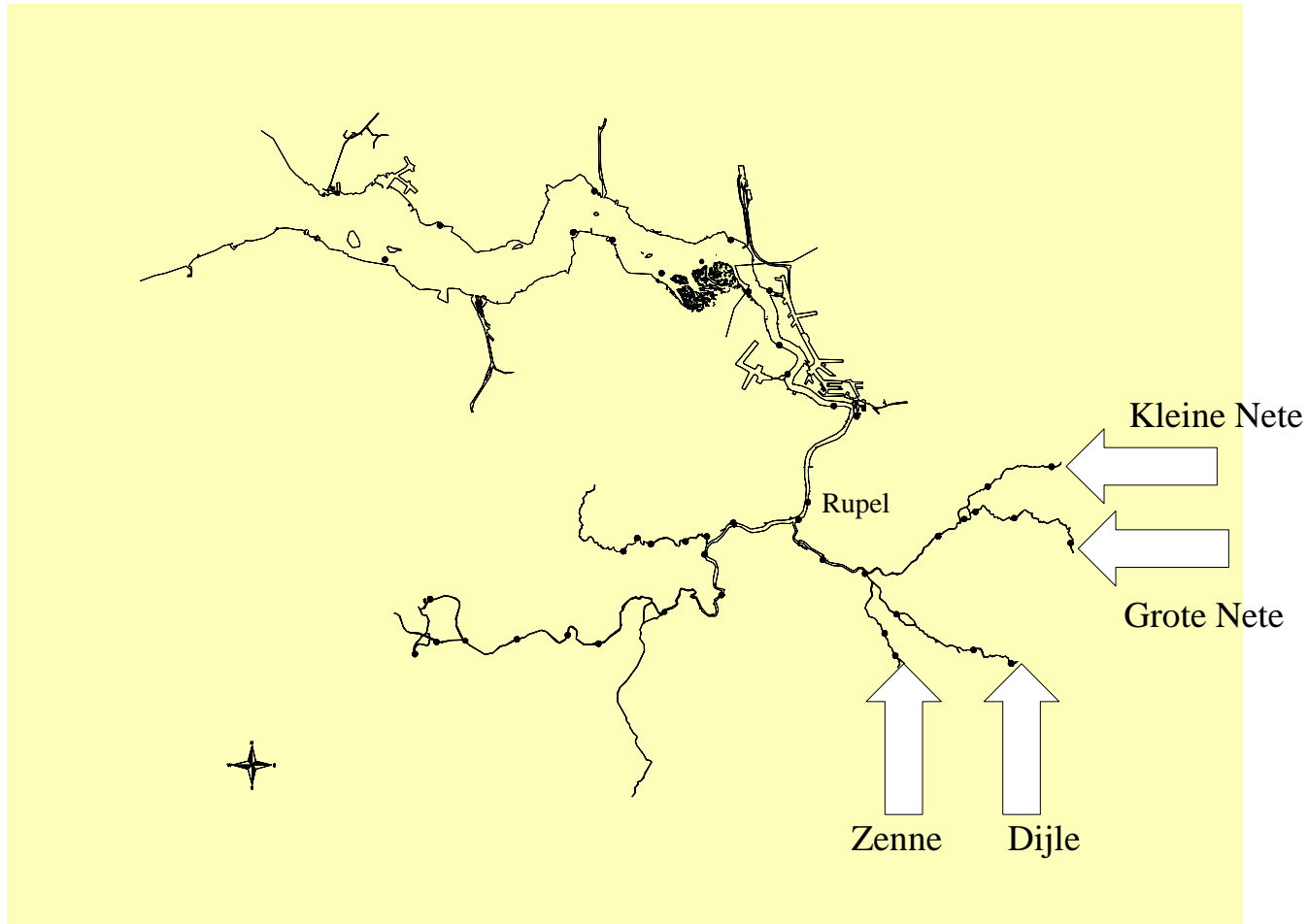

Terugkeerperioden

Extreme waardenanalyse hoogwater Schelle

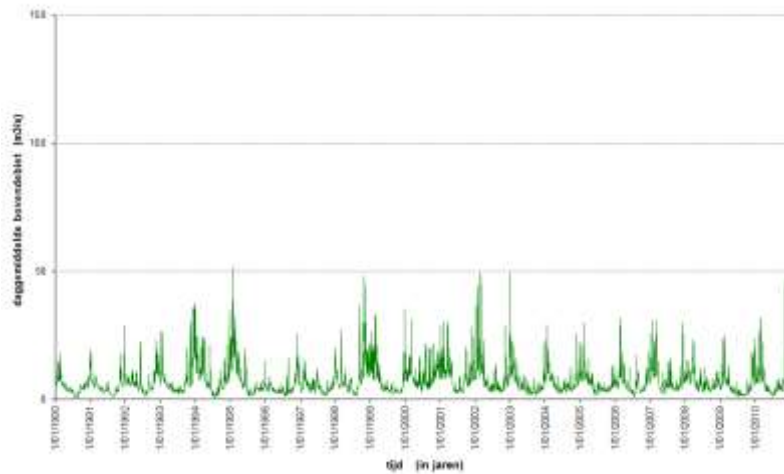

Bovendebiet

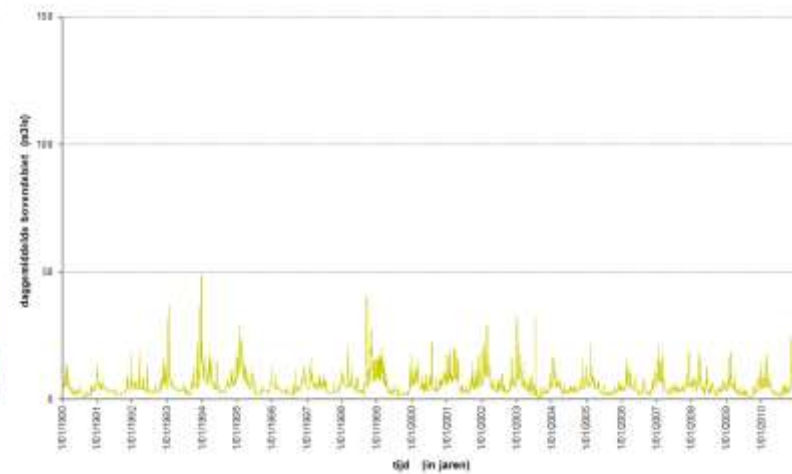

Bovendebiet

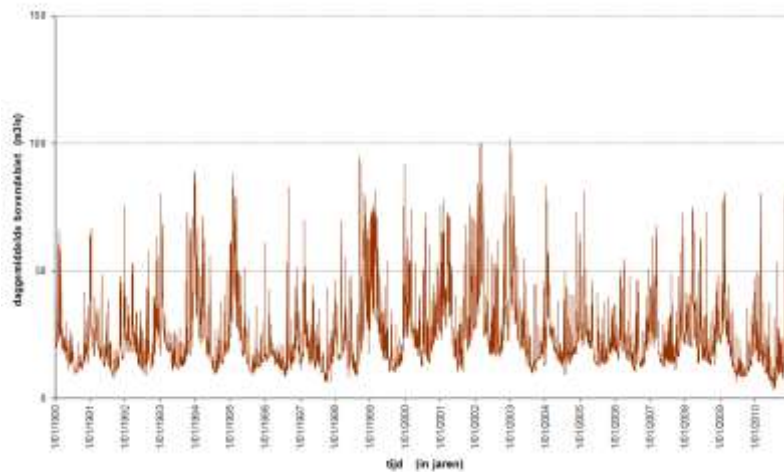
Kleine Nete te Grobbendonk (Derde Sas) : daggemiddelde waarde bovendebieten 1990 -2010

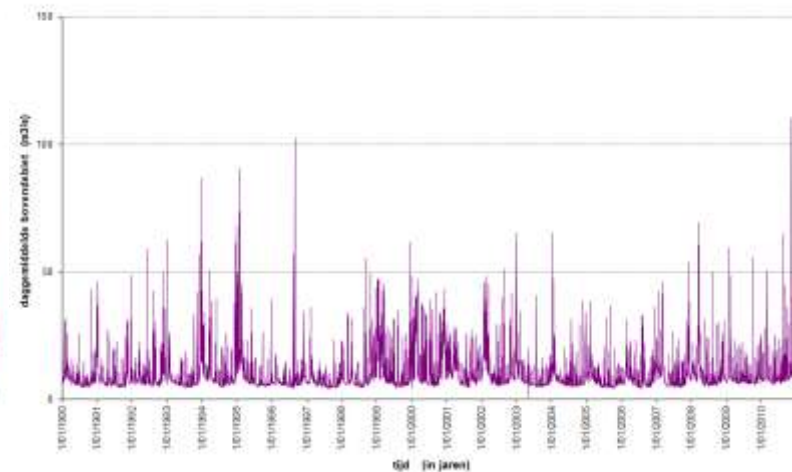
Grote Nete te Itgem : daggemiddelde waarde bovendebieten 1990 -2010

Dijle te Haacht : daggemiddelde waarde bovendebieten 1990 -2010

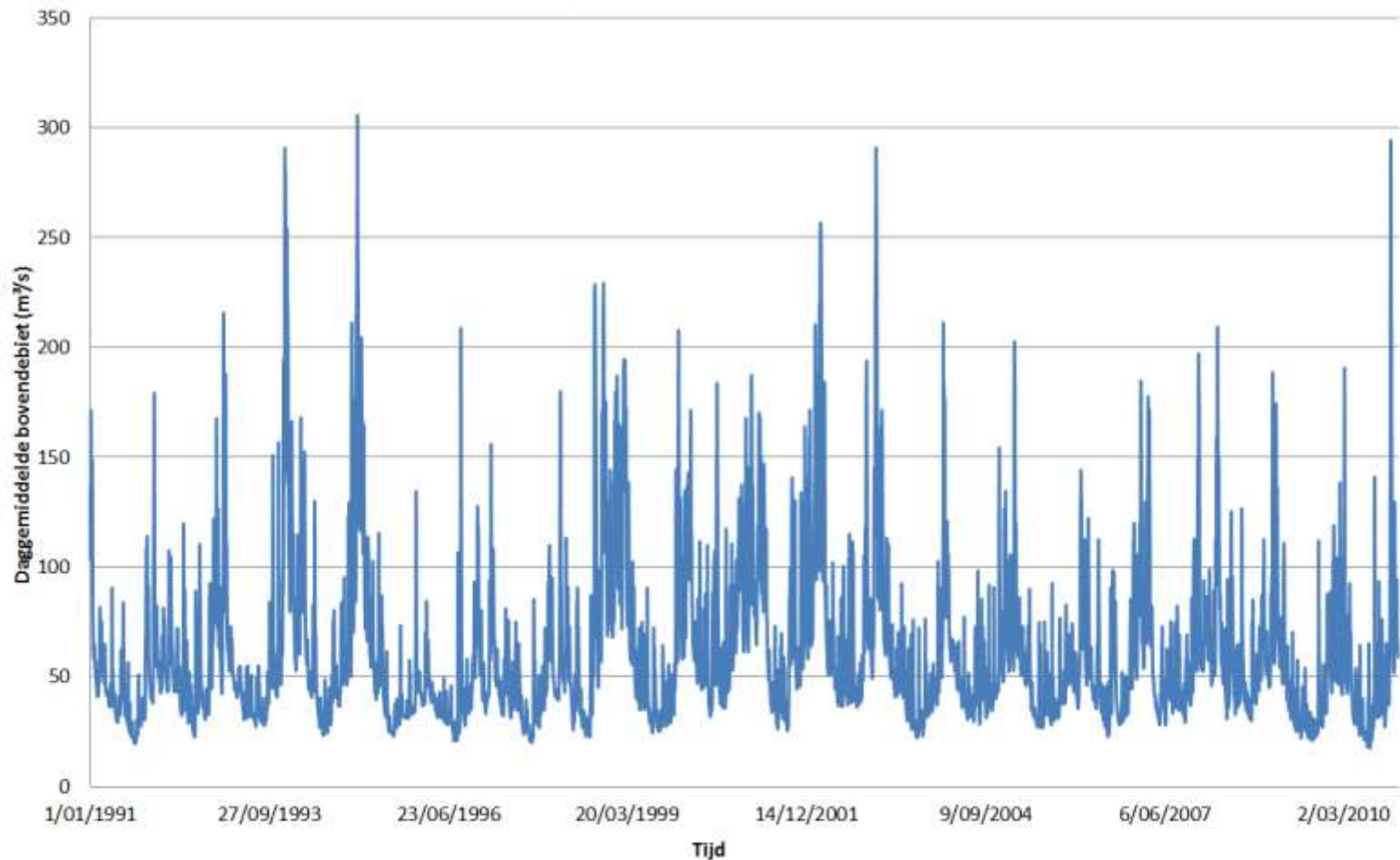
Zenne te Eppegem : daggemiddelde waarde bovendebieten 1990 -2010

Bovendebiet

Rupel: daggemiddelde waarde bovendebieten 1991-2010

Waterbeheer in het Rupelbekken

- Waterkwantiteit
  - Bevaarbare waterlopen (Waterwegen)

- Niet-bevaarbare waterlopen

- Cat. 1

- Cat. 2 provincie Antwerpen & Vlaams-Brabant
- Cat. 3 gemeentes
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

- Waterkwaliteit

Waterbeheer in het Rupelbekken

- Nood aan integratie van
  - Kennis
  - Organisatie en structuren
  - Wet- en regelgeving

Coördinatiecommissie
Integraal Waterbeleid

Watersysteem

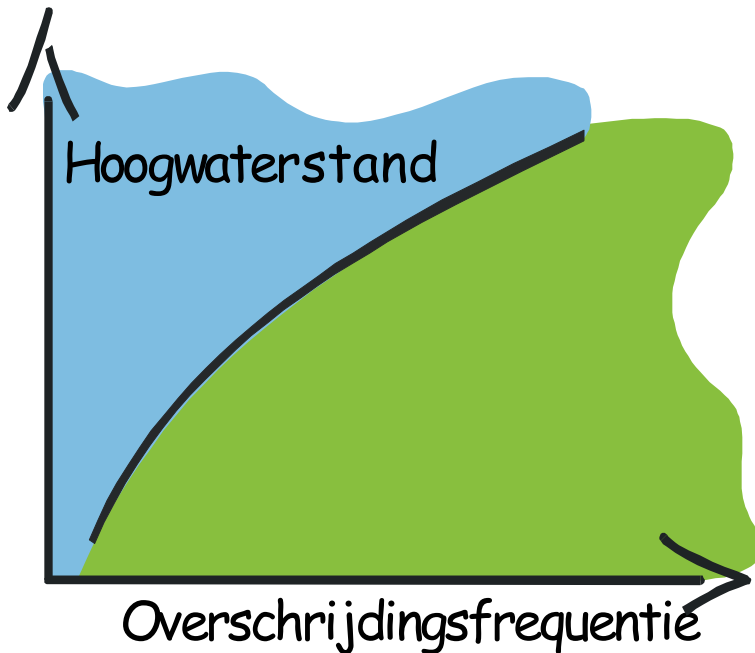

Decreet integraal waterbeleid

- Doorvertaling EU Kaderrichtlijn Water
- Goede status van de waterlichamen in 2015
- Meer ruimte voor water

- Organisatie op stroomgebieds- en bekkenniveau
  - **ISC en IMC (≠ VNSC en VNBM)**
  - **Bekkensecretariaat, bekkencoördinatoren, bekkenplannen, ...**

EU Richtlijn Overstromingsrisico's

- Waterbeheer vandaag: beperken van schade en risico
- Vlaamse risicomethode

$$\text{Risico} = \sum \text{kans} \times \text{Schade}$$

Na overstromingen van 1976 ...

Origineel Sigmaphan (1977)

Beneden-nete

- Plan 'O'
- Dijkversterking en -verhoging
- 13 Gecontroleerde OverstromingsGebieden (GOG's)

Overloofdijk (zomerdijk) GOG Bovenzanden

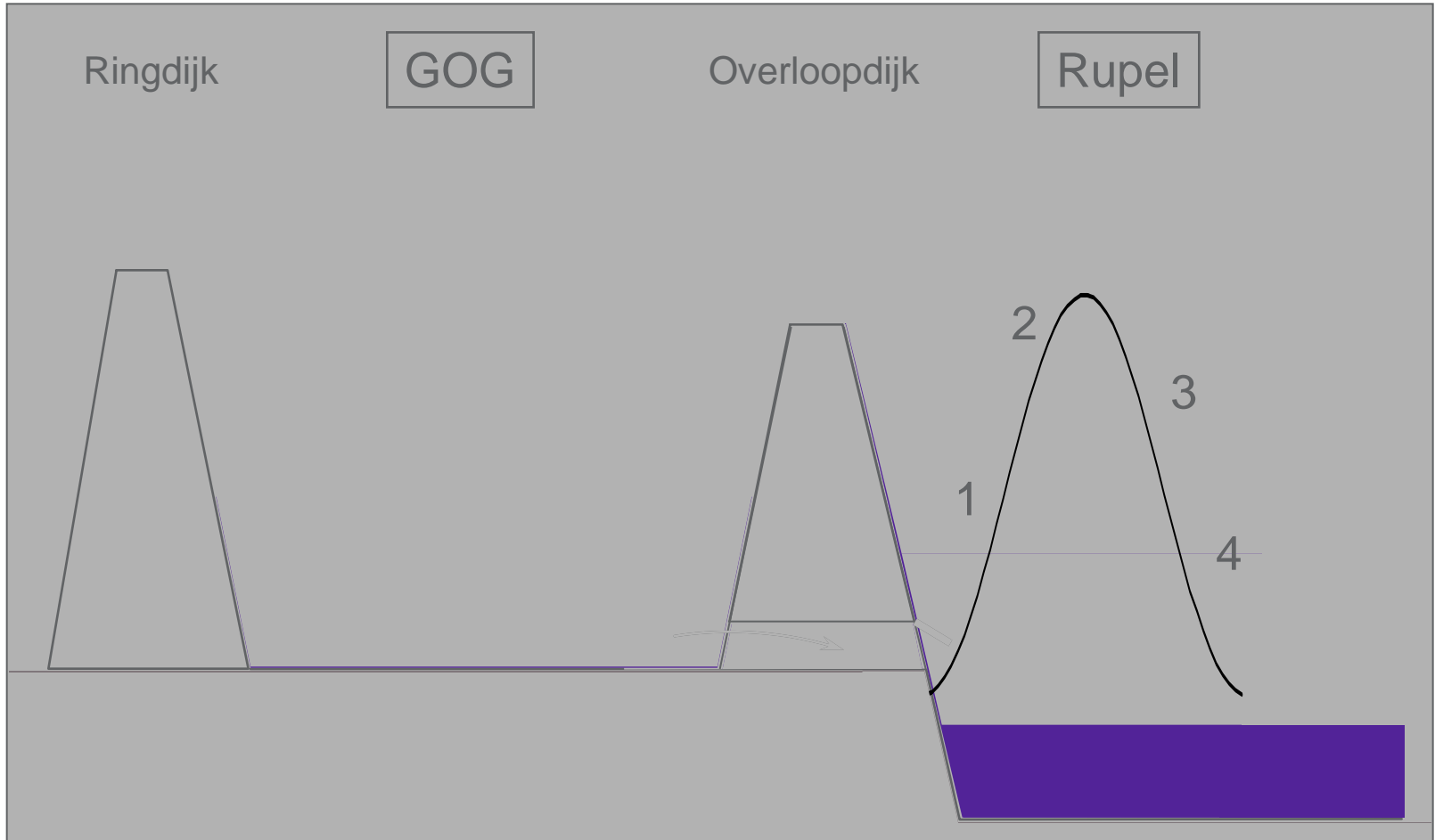

Rupel

Ringdijk (winterdijk)

GOG-werking

Geactualiseerd Sigmapijan (2005)

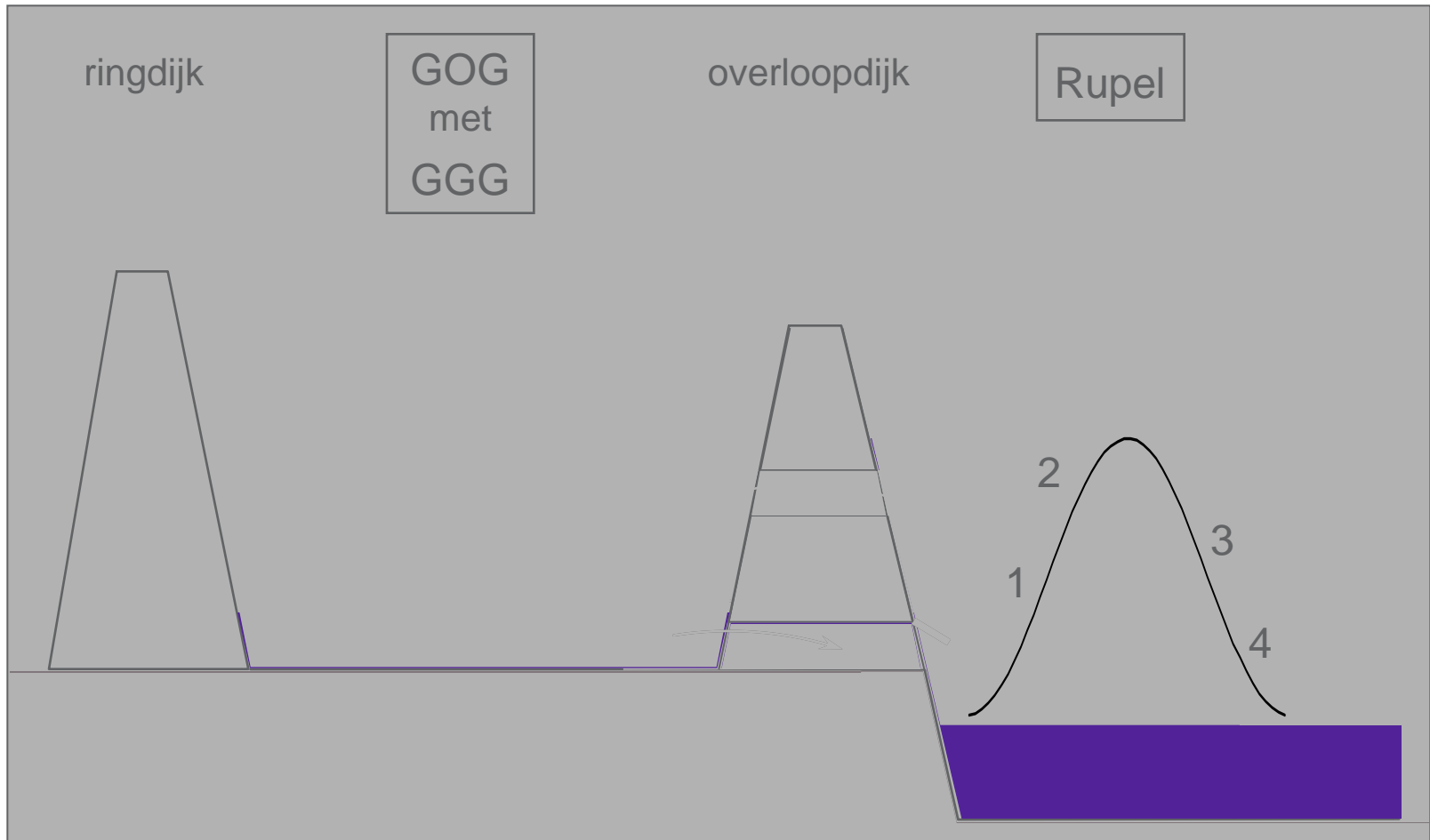
- Veiligheid + Natuurlijkheid
- Ontwerpcriterium van één terugkeerperiode verlaten
- Reductie van overstromingsrisico
- Combinatie van dijkwerken en inrichting overstromings- en natuurgebieden via optimalisatieprocedure in MKBA
- MWeA: aanvaardbaar veiligheidsniveau en robuuste natuur

Geactualiseerd Sigmapijn (2005)

- GOG Grote Vijver I (+ GGG)
- GOG Zennegat (+GGG)
- GOG Grote Vijver II (+ aantakking)
- GOG Heindonk (+ reservegebied)
- GOG Rijmenam & Hollaken/Hoogdonk

- Ruimte voor de rivier: Abroek/Varenheuvel & Pikhaken

- GOG Bovenzanden → GGG
- GOG Anderstadt II → *ontpoldering*

GGG-werking

Pilootproject LIPPENBROEK

Inwatering

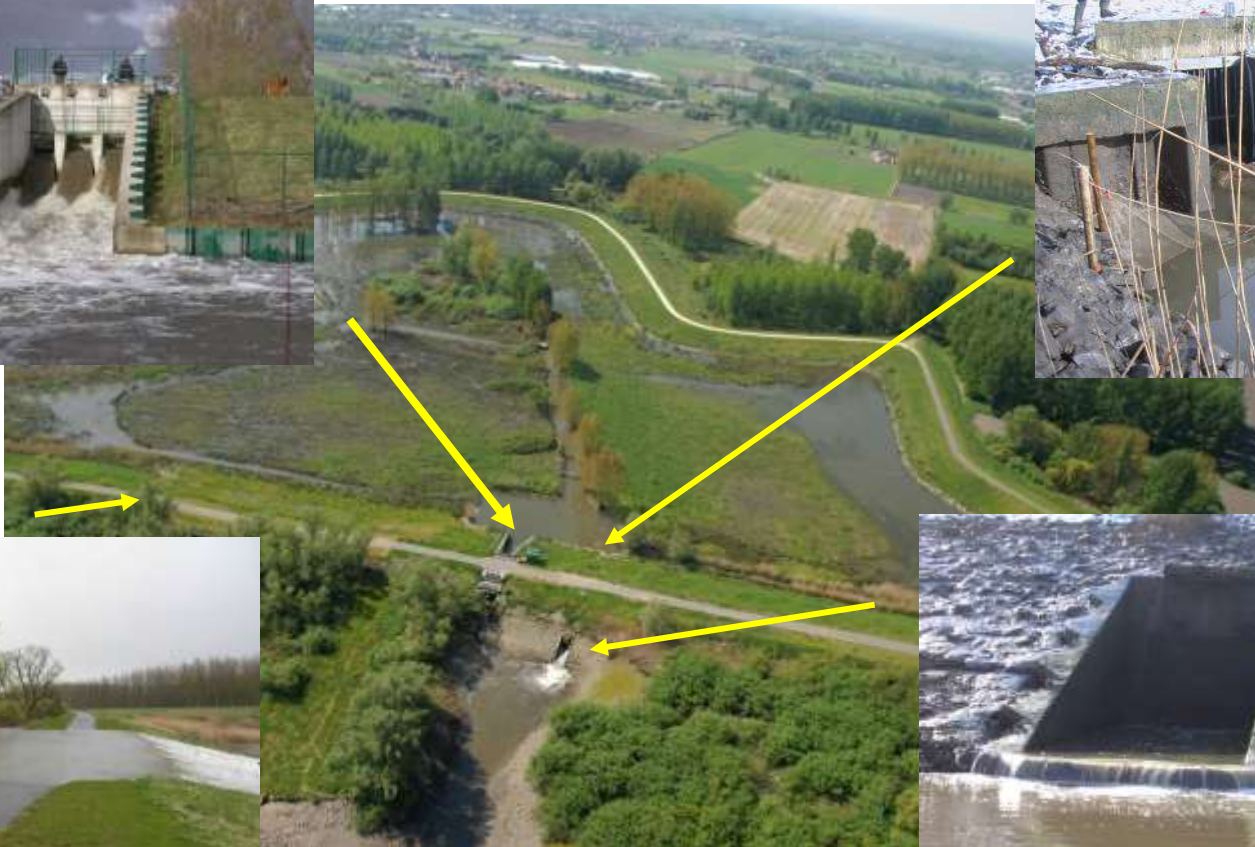
Uitwatering (GGG-zijde)

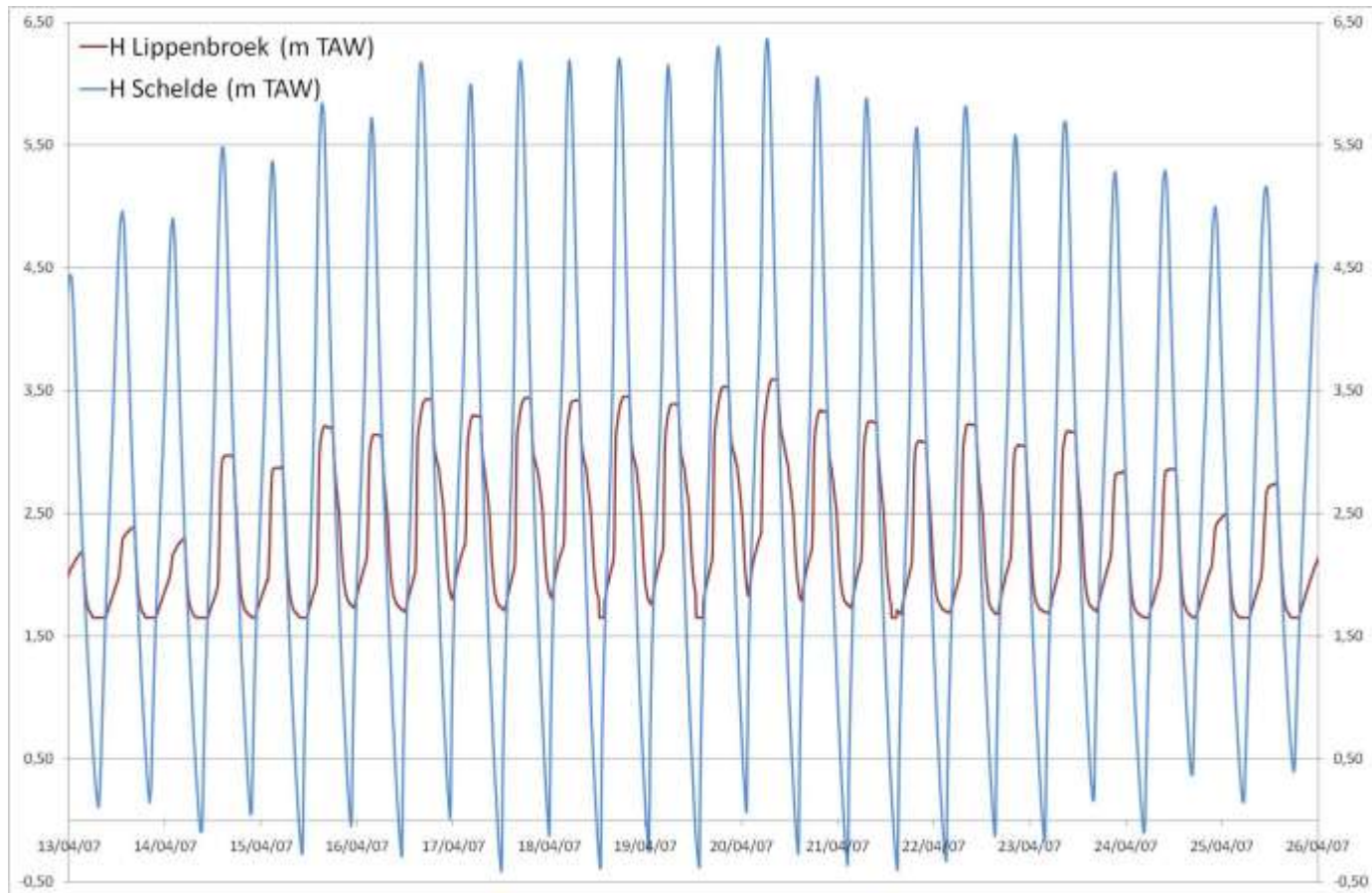
Overloopdijk

Uitwatering (rivierzijde)

Pilootproject Lippenbroek

HIC-meetnet

- Waterstanden en debieten
- Sedimentconcentraties
- pH, conductiviteit, ...
- Neerslag
- ...

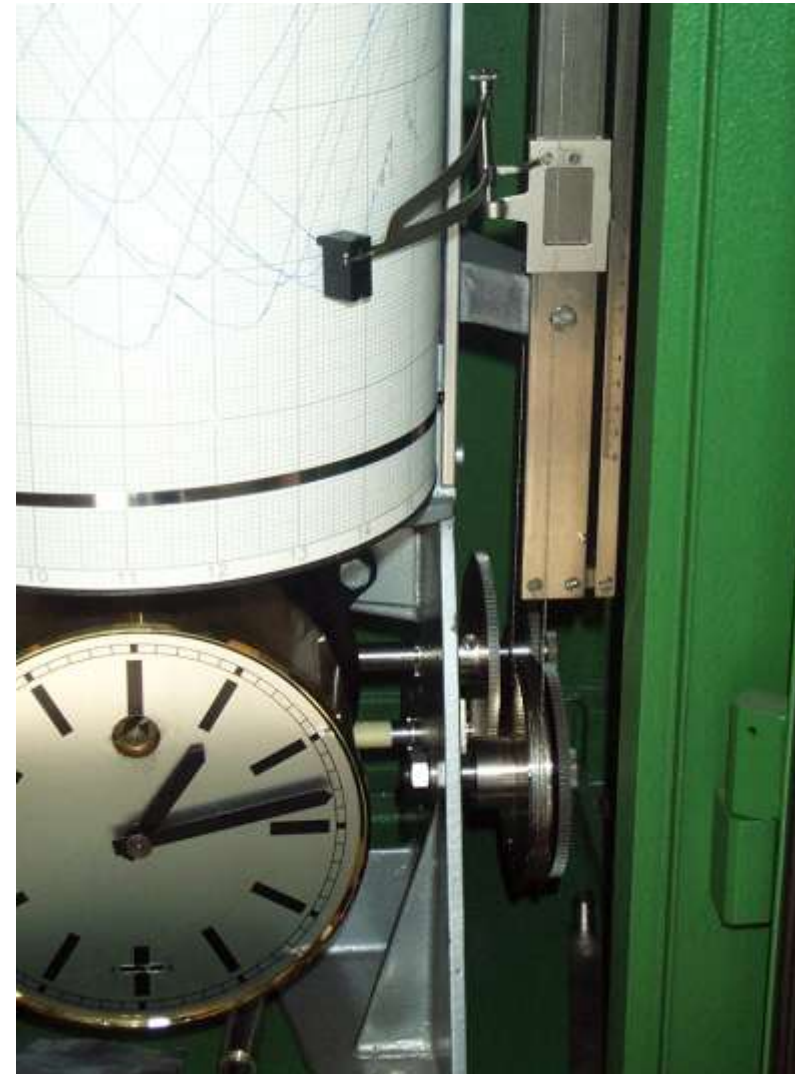

Tijmeethutten

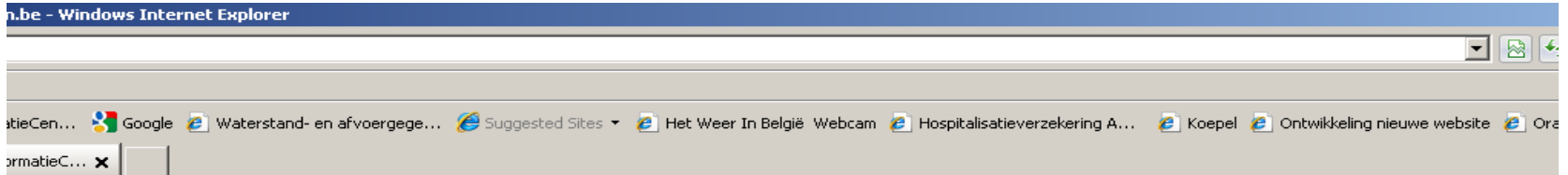

Tijmeethutten

HIC-permanentie

log out

inhoud bekijken bewerken embedded preferences embedded portlets weergave nieuw item toevoegen status: gepubliceerd

Hydrologisch InformatieCentrum - HIC

door admin — Laatste wijziging: 11-05-2010 11:04

Het Hydrologisch InformatieCentrum, of kortweg HIC, behoort tot het Waterbouwkundig Laboratorium en valt onder het Departement Mobiliteit en Openbare Werken van de Vlaamse Overheid.

We verzamelen en beheren alle hydrologische gegevens die relevant zijn voor het beheer van de bevaarbare waterlopen in Vlaanderen. Deze website geeft je toegang tot de data voor de laatste 10 dagen.

Item weergave Actions

Hoogwaterberichten

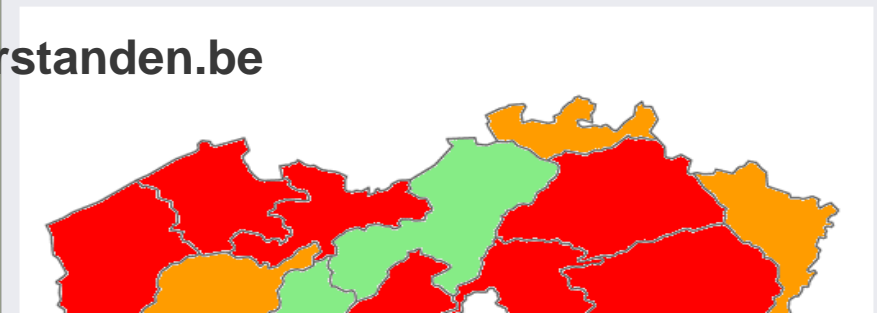
Onze hoogwaterberichten bevatten informatie over de huidige en de verwachte weersituatie en hydrologische toestand. Voor de verwachtingen op de bevaarbare waterlopen gebruiken we resultaten uit onze voorspellingsmodellen. Deze riviermodellen kijken 48 uur vooruit in de tijd.

Item weergave Actions

Meetpunten Meetpunten + Meetpunten per bekken+ Pluviografen Pluvius +

Verwachting tijgebied Schelde Voorspellingen Defecte meetpunten

Waterstanden, debieten en neerslaggegevens voor de laatste 10 dagen.

Hydrologische situatie op 14/11/10 om 9 uur

Door de grote hoeveelheid gevallen neerslag zijn de afvoeren op de bevaarbare waterlopen overal sterk gestegen, op vele plaatsen boven alarmpeilen. Rekening houdend met de verwachte neerslag zal op de meeste plaatsen in de bevaarbare waterlopen het peil nog stijgen en het maximum vanavond, vannacht en voor een aantal bekkens pas maandag bereikt worden. In de bekkens van de IJzer en de Maas is de situatie minder extreem.

hoogwaterbericht

Laagwaterbericht

Klik hier om het meest recente laagwaterbericht (gepubliceerd 15 september 2010) te lezen.

Nieuws

Internationaal Symposium over Innovaties in voorspellingsystemen 04-11-2010

Hic-stations met mogelijk overschatte debieten door plantengroei. 26-08-2010

www.waterstanden.be

Ondersteunende studies

sterkteproeven

Monitoring

Schaalmodel
uitwatering KBR

Schaalmodellen

Vulling TLB (28/02/07)

Ondersteunende studies

sterkteproeven

Monitoring

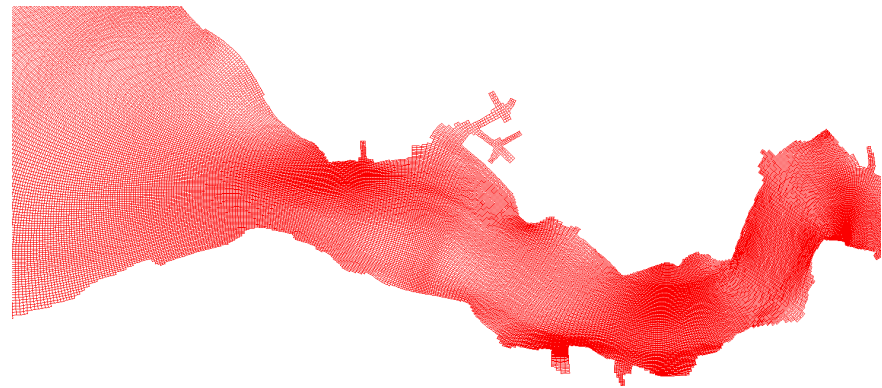
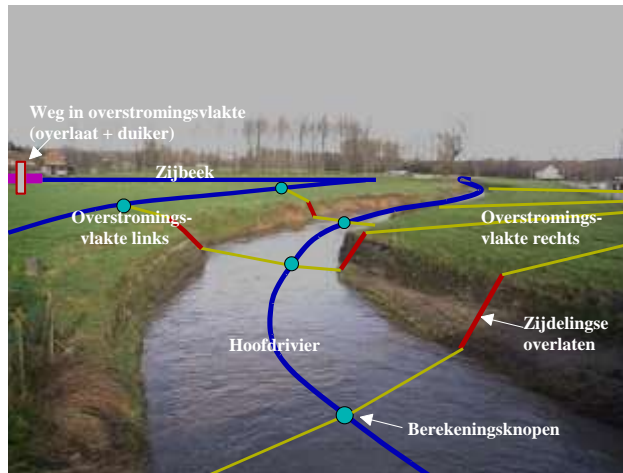
Schaalmodel
uitwatering KBR

Schaalmodellen

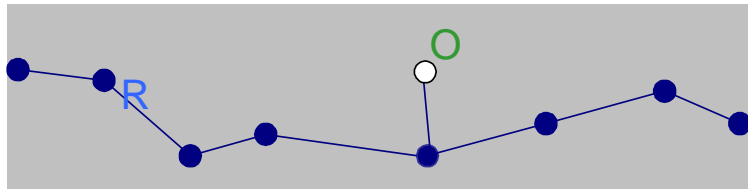

Vulling TLB (28/02/07)

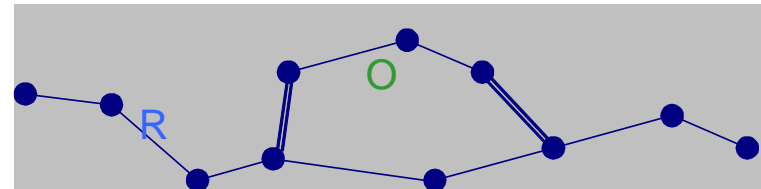
Computersmodellen

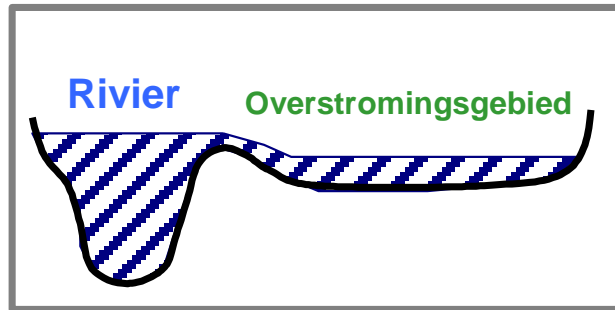
Computermodellen

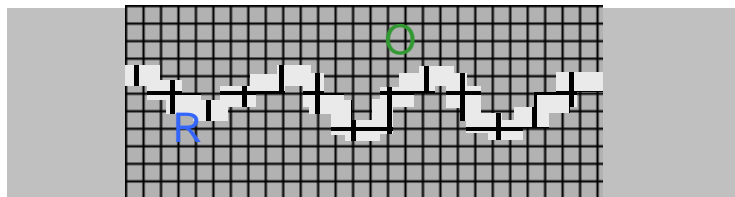
1D – bergingsknoop

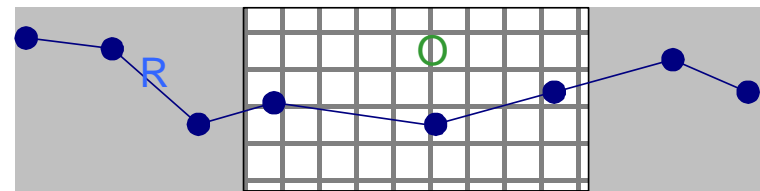
Quasi-2D
parallele takken

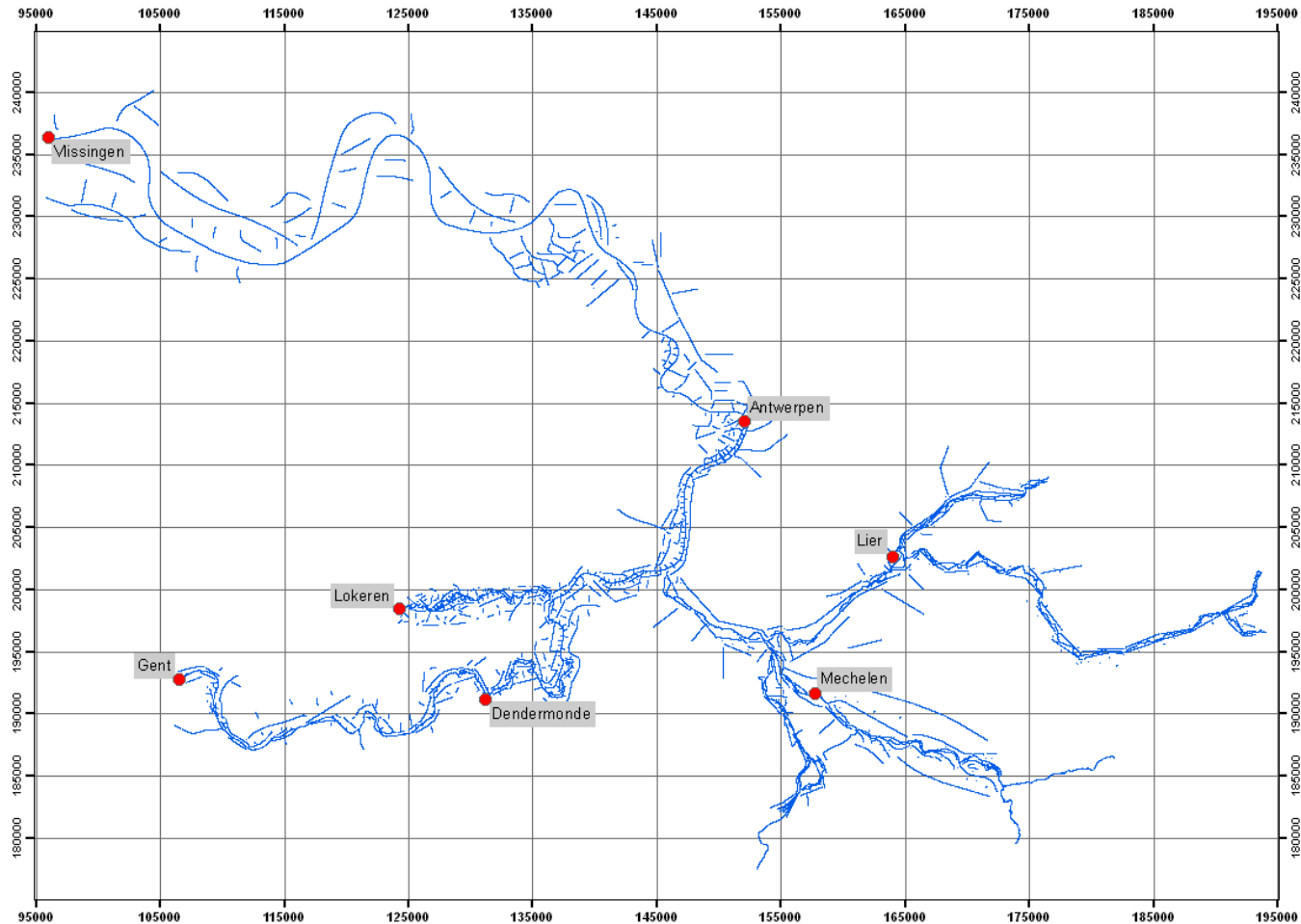
2D

1D-2D combinatie

Sigmamodel

Vragen?

- www.watlab.be
- www.waterstanden.be
- www.sigmoplan.be
- www.lippenbroek.be
- www.overstromingsvoorspeller.be

- hic@vlaanderen.be

- Berchemlei 115
- 2140 Borgerhout